

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์

นางสาวศศิธร ทศเกษร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1539-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LOCAL WISDOM UTILIZATION FOR INSTRUCTION OF THE LEADER TEACHERS
UNDER THE JURISDICTION OF SUPHANBURI EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE : AN ANALYSIS BY ASSURE MODEL

Miss Sasiorn Tuskeson

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Audio-visual Communications

Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2004

ISBN 974-53-1539-7

ศศิธร ทักษะพร : การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอสซัวร์. (LOCAL WISDOM UTILIZATION FOR INSTRUCTION OF THE LEADER TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF SUPHANBURI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE : AN ANALYSIS BY ASSURE MODEL) อ. ที่ปรึกษา : อ.ดร.บุญเรือง เนียมหอม, 147 หน้า. ISBN 974-53-1539-7.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ตามแบบจำลองแอสซัวร์ (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูแกนนำที่ได้รับรางวัลปีพ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2546 จำนวน 202 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เมื่อวิเคราะห์การสอนโดยใช้แบบจำลองแอสซัวร์ 6 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน ปฏิบัติมาก คือ ความสนใจของผู้เรียน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการปฏิบัติในระดับมากทุกเรื่อง และมากอันดับแรก คือ การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนทำการสอน ด้านการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปปฏิบัติมากในเรื่องประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาที่สอน ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกเรื่องและมากอันดับแรก คือ เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกลุ่มพบว่า กลุ่มที่ 1 ด้านความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา นำมาใช้มากกว่ากลุ่มอื่นโดยนำมาใช้ในระดัปปานกลาง คือ ความเชื่อแบบพุทธ ด้านการตอบสนองของผู้เรียน มีการปฏิบัติมากอันดับแรก คือ การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติมากอันดับแรก คือ การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนมีปัญหาและอุปสรรคระดับปานกลางอันดับแรก คือ ในเรื่องผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน

ภาควิชา.....หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา.....โสตทัศนศึกษา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา...2547.....

4583794927 : MAJOR AUDIO-VISUAL COMMUNICATIONS

KEY WORD: LOCAL WISDOM / LOCAL WISDOM UTILIZATION / LEADER TEACHERS / ASSURE MODEL

SASIORN TUSKESON : LOCAL WISDOM UTILIZATION FOR INSTRUCTION OF THE LEADER

TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF SUPHANBURI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE :

AN ANALYSIS BY ASSURE MODEL. THESIS ADVISOR : BOONRUANG NAIMHOM, PH.D, 147 pp.

ISBN 974-53-1539-7.

The purposes of this research were to 1) to study the utilization of local wisdom for instruction of the leader teachers under the jurisdiction of Suphanburi Educational service area office by using ASSURE Model and 2) to study problems and obstacles of utilization of the local wisdom for instruction of the leader teachers under the jurisdiction of Suphanburi Educational service area office. The sample comprised of 202 leader teachers awarded in 2001- 2003. The research instrument was questionnaire. The statistical methods used for data analysis were percentage, arithmetic mean and standard deviation

The analysis of instruction according to the 6 components of ASSURE Model were as follows: 1) Analyze learner : learner' s interest was rated at the high level 2) State objective : all activities were rated at the high level, and informing learners of the objective before instruction was rated at the highest level . 3) Select, modify or design materials: selecting local wisdom concerning content and curriculum was rated at the high level. 4) Utilize materials : all activities were rated at the high level, and preparing instructional activities was rated at the highest level. Considering types of local wisdom, folklore was utilized for instruction more than the other types, and were utilized at the moderate level. The knowledge of Buddhist tradition was utilized the most. 5) Require learner response: allowing learner to express their opinion was rated at the high level. 6) Evaluation: the congruence between objectives and measurement and evaluation was rated at the high level. The problems and obstacles to the utilization of local wisdom for instruction were Analyze learner which was rated at the moderate level. The major problem was learners' different background knowledge

Department....**Curriculum, Instruction, and Educational Technology**..Student's signature.....

Field of study..**Audio-visual Communications**..... Advisor's signature.....

Academic year...2004.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.บุญเรือง เนียมหอม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิราพร อัจฉริยะโกศล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวเลิศ เลิศขไลพัวร์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน อันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.กิดานันท์ มลิทอง รองศาสตราจารย์สมเชาว์ เนตรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ สัจกุล และอาจารย์กัลยานี ปฎิมาพรเทพ ที่กรุณาตรวจสอบ ให้คำแนะนำ แก้ไข ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณศึกษานิเทศก์ ครูแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ปิยะ แสงเดือน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองโรง อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ พี่น้องเพื่อนๆ AV โดยเฉพาะ AV 45 ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	13
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
1.6 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 รูปแบบจำลองแอสซัวร์.....	17
2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	21
2.2.1 ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	21
2.2.2 ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	33
2.2.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น26.....	
2.2.4 ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	30
2.3 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน.....	35
2.4 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสุพรรณบุรี.....	45
2.4.1 ขนาดและที่ตั้ง.....	45
2.4.2 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ.....	46
2.4.3 การปกครองและประชากร.....	47
2.4.4 ทรัพยากร และแหล่งน้ำ.....	47
2.4.5 การคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร.....	49

บทที่	หน้า
2.4.6 การท่องเที่ยว.....	50
2.4.7 งานประเพณี และศิลปท้องถิ่น.....	53
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลพื้นฐาน.....	59
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	60
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
3.4 การสร้างแบบสอบถาม.....	63
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
3.6 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	65
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	89
5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	89
5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	90
5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
5.5 สรุปผลการวิจัย.....	91
5.6 อภิปรายผลการวิจัย.....	96
5.7 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	101
5.8 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก รายละเอียดข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน.....	110
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	117
ภาคผนวก ค แบบคำขอต่างๆที่ใช้ในการวิจัย.....	119
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	129

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ญ

ตาราง		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้.....	61
ตารางที่ 2	แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้แบบสอบถาม.....	64
ตารางที่ 3	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	68
ตารางที่ 4	แสดงข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ด้านที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน.....	72
ตารางที่ 5	แสดงข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ด้านที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้.....	74
ตารางที่ 7	แสดงข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ด้านที่ 3 การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	75
ตารางที่ 8	แสดงข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ด้านที่ 4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ จัดการเรียนการสอน.....	78
ตารางที่ 9	แสดงข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ด้านที่ 5 การตอบสนองของผู้เรียน.....	87
ตารางที่ 10	แสดงข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ด้านที่ 6 การประเมินผล.....	89
ตารางที่ 11	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน.....	91
ตารางที่ 12	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้.....	92
ตารางที่ 13	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 3 การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	93
ตารางที่ 14	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน.....	94
ตารางที่ 15	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 5 การตอบสนองของผู้เรียน.....	95

ตาราง

หน้า

ตารางที่ 16 แสดงปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 6 การประเมินผล.....	96
---	----

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ฎ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 1	แสดงการเกิดของภูมิปัญญาไทย.....26
ภาพที่ 2	แสดงลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....29
ภาพที่ 3	แสดงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน.....40

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศไทยเพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นั้น เราให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีตลอดมา แต่ยิ่งพัฒนามากก็พบว่าประเทศไทยต้องวิ่งตามและพึ่งพาภูมิความรู้ของต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาที่นำมาซึ่งปัญหาต่างๆมากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์ กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพราะเราได้พัฒนาประเทศและจัดการศึกษาโดยทอดทิ้งของดีที่ประเทศเรามีอยู่ คือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (รุ่ง แก้วแดง, 2543) การศึกษาซึ่งมีหน้าที่พัฒนาคนทั้งในทางปัญญา ร่างกาย และจิตใจได้เล็งเห็นปัญหานี้ และได้จัดทำแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้วยการฟื้นฟูภูมิปัญญาไทยขึ้นมาใช้ในการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศขณะนี้ มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักผ่อน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาการวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

จากสาระในรัฐธรรมนูญนำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยในมาตราต่างๆ ดังนี้ มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งใน ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมี การจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและ วิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหา วิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน และ มาตรา 57 ให้ หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำ ประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้ เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัด การศึกษาในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยให้มีการส่งเสริมการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาทุกระดับ การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ความรู้ทั้งทางด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้อันเป็นสากลควบคู่กันไป อีกทั้งในส่วนของหลักสูตร ได้เปิดโอกาสให้

สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นเอง โดยให้เน้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย และที่สำคัญคือ ได้ส่งเสริมให้บุคคลในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากบุคคลในท้องถิ่นเหล่านี้รู้จักสภาพปัญหาในชุมชนเป็นอย่างดี และมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญหลายแขนง เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาจะทำให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนอีกด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีครูแกนนำเป็นผู้สืบสานนโยบายการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ ถือเป็นสื่อการสอนประเภทหนึ่งที่ครูใช้เป็นตัวถ่ายทอดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นชุมชนทรัพยากรมหาศาลที่ผู้เรียนและครูสามารถค้นพบความรู้ที่ไม่รู้จักหมด ช่วยสร้างประสบการณ์ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ และค้นพบสาระความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ว่า ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดแนวการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนไว้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน ดังนั้นเนื้อหาสาระที่เรียนจึงต้องมีความหลากหลายยืดหยุ่นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นเหตุให้ครูบางส่วนไม่สามารถสอนเนื้อหาสาระทุกเรื่องได้อย่างดี จึงจำเป็นต้องอาศัยแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มาประกอบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิทยาการท้องถิ่น หรือผู้รู้ในท้องถิ่น จึงเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งครูสามารถเชิญมาช่วยในการสอน หรือสาธิตบางเรื่องบางเนื้อหาก็ได้ เพราะบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้ง มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องดีกว่าครู อีกทั้งครูในโรงเรียนมีจำนวนไม่เพียงพอ ถ้าได้มีการนำบุคคลในท้องถิ่นมาช่วย จะทำให้การจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศทำให้ได้ประสบการณ์ ความรู้ ทักษะกระบวนการการทำงานที่ละเอียดถูกต้อง

อันจะเป็นพื้นฐานการทำงานที่ดีต่อไปในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2524)

การจัดการศึกษาที่ผ่านมาของไทยในอดีตนั้น ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนอยู่ถึงร้อยละ 80-90 แต่เมื่อรับระบบการจัดการศึกษาจากตะวันตกเข้ามาแล้วนั้นกลับเหลือเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เพียงร้อยละ 5-10 เท่านั้น วิฤตการณ์อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่ผู้เรียน เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน (รุ่ง แก้วแดง, 2541) ทั้งนี้การจัดการศึกษาตามแบบตะวันตก นอกจากจะไม่สามารถสร้างพลังทางสติปัญญาให้คนไทยได้เต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เป็นเหตุให้ชาติอ่อนแอทางปัญญา และเป็นระบบการจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่ผู้คนทั้งประเทศแล้วนั้น ผลที่เกิดจากการจัดการศึกษา ยังเข้าไปมีบทบาทในวิถีการดำรงชีวิตของผู้เรียนในชุมชนเป็นอย่างมาก ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาสมัยใหม่ได้แยกนักเรียนออกจากชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนทั้งหมดเป็นไปตามหลักสูตรจากส่วนกลาง โดยความแปลกแยกนั้นรุนแรงถึงกับทำให้นักเรียนบางคนดูถูกวิถีชีวิตของชุมชน ไม่มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและท้องถิ่นของตนเอง จึงควรเป็นอย่างยิ่งที่จะปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาจากปัจจุบันที่ดำเนินตามแบบอย่างของประเทศตะวันตกทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ ไปสู่การจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มากขึ้น โดยจะต้อง เอาประเด็นในท้องถิ่นนั้นๆ มาจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง (เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2539)

ดังกล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาในการจัดการศึกษาของไทยนั้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจาก การขาดความสมดุลระหว่างการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่จากตะวันตกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยพบว่าได้มีการนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในอัตราส่วนที่มากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะมีผลทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป ซึ่งสถานภาพการจัดการศึกษาดังกล่าว แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับหลักการที่สำคัญของ แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 (3) ที่ส่วนหนึ่งได้ระบุไว้ว่า การก้าวทันความเจริญ ก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ และการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศหรือจากภายนอกชุมชน จะต้องประสานควบคู่ไปกับความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น และ (4) ความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกันกับการพึ่งตนเอง เป็นหลักการพื้นฐานจำเป็นสำหรับการประสานความร่วมมือ ร่วมใจกันทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน (พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ, 2542)

ปัจจุบันการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาและอุปสรรค เช่น ขาดนโยบายรองรับที่ชัดเจนให้กับหน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงภูมิปัญญาขาดการยอมรับและขาดการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระบบโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนยังไม่เอาประเด็นของท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนตามหลักสูตรยังไม่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล และขาดองค์การรับผิดชอบเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) มีงานวิจัยพบว่า การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรท้องถิ่น (กิตติพิศ ศิริสูตร, 2537) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) ยุกา ททรัพย์ไรรัตน์ (2536) มณฑิชา ชนะสิทธิ์ (2539) และนิตยา บุตรศรี (2542) พบว่าปัญหาในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของครูผู้สอนพบว่า ส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น ครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึงไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ มาลินี สวดยคำข้าว (2538) พบว่า ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหา ด้านการเตรียมการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ซึ่งต่างจากผลการวิจัยของ ประกอบ ใจมั่น (2539) พบว่า การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น คำนึงถึงผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหาวิชา และคุณสมบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น การเตรียมการ มีการเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน และเตรียมการเรียนการสอนล่วงหน้าก่อนการเรียนการสอน และยังมีการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ทั้ง 6 ด้าน คือ การเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีและเทคนิคการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริม และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสนใจมากกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (ณัฐยา ทิพรัตน์, 2543) ส่วนในด้านวิทยากรท้องถิ่นนั้น พบว่า วิทยากรมีความยินดีที่ได้รับเชิญ เวลาในการสอนน้อยเกินไปต้องการเพิ่มเวลาในการสอนต่อครั้งให้มากขึ้น

ต้องการงบประมาณจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเติม ต้องการให้ครูประจำวิชามาช่วยอำนวยความสะดวก แนะนำ อธิบายเพิ่มเติมในขณะที่ยังสอน ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่ครูผู้สอน สาเหตุหลักคือ ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรท้องถิ่น นั่นแสดงว่า ไม่มีความเข้าใจในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสอนด้วยเพราะในการจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ครูต้องนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ กระบวนการเรียนการสอนจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ เพราะครูเป็นผู้ดำเนินการสอน เป็นผู้ใช้หลักสูตร เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แนวคิด และทำหน้าที่อื่นๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแก่ผู้เรียน ดังนั้นครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพื่อรองรับนโยบายของประเทศด้วย

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาครูทั่วประเทศ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและทำหน้าที่ พัฒนาเครือข่ายด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแก่เพื่อนครูในโรงเรียน โดยมีนโยบายที่สำคัญคือ การพัฒนาครูแกนนำที่ได้จากครูที่ต้นสังกัดทำการคัดสรรและรวบรวมความรู้จากผู้ที่เป็นครูต้นแบบต่อไป (सानปฏิรูป, 2545 : 36) ดังนั้น ครูแกนนำจึงต้องสร้างศรัทธาเป็นแบบอย่าง ตลอดจนช่วยเหลือพัฒนาครูทั่วไป และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ถึงแม้ว่าการดำเนินงานของครูแกนนำในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการสอน พัฒนาเครือข่าย และจัดตั้งชมรมในระดับจังหวัด และหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สหวิทยาเขต สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด อย่างต่อเนื่องและได้มีการนำเสนอผลงานในโอกาสต่างๆ เพื่อเป็นการสนองตอบการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและขยายเครือข่ายออกไปก็ตาม ก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่ ดังงานวิจัย ของ สาลินี เลิศอัศษากร (2544) ได้ศึกษาการจัดการนิเทศครูเครือข่ายของครูแกนนำตามโครงการส่งเสริมและพัฒนา ครูแกนนำเพื่อเป็นครูต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่าครูแกนนำไม่ได้รับการยอมรับจากครูเครือข่าย ทั้งครูแกนนำและครูเครือข่ายมีภาระงานมากครูแกนนำมีเวลาในการนิเทศติดตามครูเครือข่ายน้อย ทั้งนี้ในปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นปัญหาที่ตัวบุคคลวิธีปรับเปลี่ยนทำได้ยาก สิ่งที่เห็น

เป็นรูปธรรมได้ชัดเจนที่สุดสามารถนำมาแก้ไขปรับปรุงได้ก็คือ การดำเนินการเรียนการสอนของครูแกนนำ เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เพราะหัวใจหลักของครูแกนนำอยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนองตอบต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นแบบอย่างในการสอนแก่ครูทั่วไป อีกทั้งยังเป็นผู้สืบสานนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ ซึ่งถือว่าเป็น สื่อการสอนที่ครูใช้เป็นตัวถ่ายทอดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อีกประเภทหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรต้องการได้นั้นครูต้องเป็นผู้แก้ปัญหาด้วยการใช้สื่อที่เหมาะสมกับวิธีการสอน และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มีสื่อการเรียนการสอนหลายชนิดที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอนเนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างครูและผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดความเข้าใจในความหมายของบทเรียนได้ตรงกับที่ครูต้องการ โดยสื่อนั้นไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ล้วนเป็นทรัพยากรที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งสิ้น ในการใช้สื่อการสอนนั้นครูจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะเฉพาะ และคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิดเพื่อเลือกสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการสอนและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการใช้สื่อด้วย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กิดานันท์ มลิทอง, 2540 : 79) ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องประกอบด้วยสื่อการสอน เนื่องจากสื่อการสอน เป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียน สำหรับกลุ่มผู้เรียนเป้าหมายหนึ่งๆ สื่อสามารถแปลงสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม และเป็นตัวกระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระนั้นๆ สื่อในที่นี้ นอกจากเป็นสื่อจากเทคโนโลยีใดๆ เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีพื้นบ้านแล้วยังหมายรวมถึง สื่อที่เป็นวิธีการ (Method) ในการนำเนื้อหาสาระข้อความรู้ไปสู่ผู้เรียน ซึ่งวิธีการและสื่อที่ใช้จะต้องเหมาะสมลงตัว จึงจะทำให้ผู้เรียนรับรู้ เกิดความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ในที่สุด ทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (โครงการรุ่งอรุณ, 2540)

ในการใช้สื่อการสอนจะได้ผลดีไม่ใช่จะขึ้นอยู่กับทัศนคติและทักษะของครูแต่ละคนเท่านั้น แต่การใช้สื่อจะได้ผลดีเพียงใด จะขึ้นอยู่กับผู้เรียนด้วย (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ, 2533ก : 83)

การใช้สื่อการสอนของครูตามรายงานการวิจัย พบว่า ยังมีปัญหาด้านการผลิตและการใช้ ซึ่งปัญหาที่พบได้แก่ การที่ครูไม่มีการวางแผนในการใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสาเหตุเกิดจากการที่ครูขาดทักษะ ขาดความรู้ ขาดงบประมาณ ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูไม่มีเวลา ฯลฯ (พัชรา อิงคินันท์, 2522 ; ชนิตา พิทักษ์สุชาติ, 2523 ; บุญยง บุญยะไวโรจน์, 2525 ; เสน่ห์ บุญช่วย, 2539) เพื่อให้การใช้สื่อการสอนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ จึงต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

การใช้สื่อประกอบการสอน นั้นมีนักเทคโนโลยีทางการศึกษาหลายท่านได้แบ่งหลักการใช้สื่อการสอนออกเป็นขั้นตอนต่างๆกัน ดังนี้ ไฮนิคและคณะ Heinich and others (1999) ได้กล่าวไว้ว่า ในการวางแผนการใช้สื่อการสอนควรจะต้อง วิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์ เลือกตัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่ การใช้สื่อ การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และประเมินผล รูปแบบนี้ เรียกว่า รูปแบบจำลองแอสซัวร์ Elizabeth G Nole (1971) กล่าวว่า เกณฑ์การใช้สื่อประกอบการสอนต้องเลือกให้เหมาะสมกับระดับอายุ สติปัญญา ประสบการณ์เดิม ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน เลือกให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะสอน มีลักษณะน่าสนใจ ตรงกับจุดมุ่งหมายในการสอน ไม่ทำให้เสียเวลาในการใช้ ให้ความคิดรวบยอดที่ง่าย และไม่ซับซ้อน เป็นแบบง่ายๆ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาได้ดี เสริมสร้างทัศนคติที่ดี เพิ่มทักษะให้ผลดีต่อการเรียนการสอน และราคาไม่แพง ส่วน Edgar Dale (1969) ได้อธิบายว่า การใช้สื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการวางแผน ควรยึดหลักดังนี้ คือ เลือกวัสดุอุปกรณ์ด้วยความระมัดระวัง โดยคำนึงถึงประโยชน์และขอบเขตความมุ่งหมาย มีการทดลองก่อนใช้และต้องมีกิจกรรมต่อเนื่อง นอกจากนี้ De Kiffer (1965) ยังกล่าวอีกว่า การใช้สื่อการสอนขนาดใดเมื่อใดนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ เนื้อหาวิชา ความรู้พื้นฐาน และความสามารถของผู้เรียน และวัตถุประสงค์ในการสอนเรื่องนั้นๆ ชลिया ลิมปิยากร (2536) และชวลิต เกิดทิพย์ แบ่งหลักการใช้สื่อออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ กางวางแผน การเลือกสื่อการสอน การเตรียมการใช้สื่อการสอน การใช้สื่อการสอน และการประเมินผลการใช้ และ อรทัย พงศ์วิวัฒนานนท์ (2529) ได้แบ่งการใช้สื่อการสอนเป็น 6 ขั้นตอน คือ การเลือกสื่อ การเตรียม การใช้ การจัดเก็บ การประเมิน และการนำไปใช้

จะเห็นได้ว่าการใช้สื่อการสอนของครูมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการใช้สื่อถ้าใช้อย่างมีหลักการและแบบแผน สื่อนั้นจะเกิดประโยชน์ต่อการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ไปยังผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าใช้สื่อโดยขาดหลักการและการวางแผนแล้วสื่อนั้นก็ไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและไม่คุ้มประโยชน์เท่าที่ควร ฉะนั้น เพื่อให้การใช้สื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนเกิดประโยชน์และคุ้มค่า ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับการสอน จิตวิทยา

การเรียนรู้ วิธีสอนตลอดจนการวัดและประเมินผลตรงตามจุดมุ่งหมายของการสอน ถ้าครุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ดี และสามารถนำไปใช้อย่างมีระบบแล้ว ครูก็จะประสบผลสำเร็จในการใช้สื่อการสอนนั้น และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ครูต้องการได้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2526 ก : 156 – 162) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกแนวความคิดของ (Heinich and others, 1999) มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียด แนวความคิดของนักเทคโนโลยีทางการศึกษาหลายท่านแล้วมีความเห็นว่า แนวความคิดของ (Heinich and others, 1999) นั้นมีรายละเอียดที่น่าสนใจ มีรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแนวในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพราะในการใช้สื่อการสอนนั้น ครูต้องมีการวางแผน และเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะถ้าครูเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว สื่อจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนได้ดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533 ข : 9) (1) จูงใจให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจการเรียนมากขึ้น (2) ให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างมีความหมาย (3) ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีและมีความประทับใจในสิ่งที่เรียน (4) อธิบายเนื้อหาวิชาและทักษะกระบวนการต่างๆ ได้อย่างชัดเจน (5) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น และจากงานวิจัยพบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูส่วนใหญ่ไม่ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ตั้งไว้ (หรรษา ทับสี, 2533)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โดยใช้ รูปแบบจำลองแอชฮาร์วี่ ซึ่งมีเหตุผลในการเลือกจังหวัดสุพรรณบุรีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

สุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรีเขตภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทยจัดว่าเป็นจังหวัดที่มีความยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีหลักฐานด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นประจักษ์พยานทำให้สันนิษฐานได้ว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีความเก่าแก่เพราะพบโบราณวัตถุ ตั้งแต่สมัยยุคสัมฤทธิ์และเหล็ก ยุคพูนดิน อมราวดี ทวาราวดี ศรีวิชัย ลพบุรี อุทอง ตั้งแต่ยุคโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สุพรรณบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของอยุธยาด้านตะวันตกในประวัติศาสตร์ ไทยรบกับพม่าจำนวน 33 ครั้ง เป็นการรบติดพันใกล้เมืองหลวง โดยมีสุพรรณบุรีเป็นสมรภูมิเลือด 6 ครั้งใหญ่ ๆ ชาวสุพรรณบุรีเป็นผู้สืบสายเลือดนักรบโดยแท้ การรบที่ดุเดือดและ เป็นเกียรติประวัติอันยาวนานแห่งสงครามไทยรบกับพม่า คือสงครามยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระมหา

อุปราชาที่ตอนเจดีย์ เป็นการประกาศอิสรภาพจากพม่า โดยเด็ดขาด สุพรรณบุรี เดิมเป็นที่ตั้งของ อาณาจักรทวารวดีโดยมีเมืองอู่ทองเป็นศูนย์กลางตลอดมา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 ต่อมามีการ ตั้งเมืองทวารวดีศรีสุพรรณขึ้นใหม่แถบฝั่งตะวันตกของ แม่น้ำสุพรรณบุรี และขยายเขตข้ามฝั่ง ตะวันออกด้วยรวมเป็นอาณาจักรเรียกว่าเมืองพันธุมบุรี ในปี พ.ศ. 1893 ชาวสุพรรณบุรีลงมือ สร้างปราสาทราชมนฑลเพียรขึ้นที่หนองโสน ต่อมากองศรีอยุธยาสิ้นราชธานี สุพรรณบุรีจึงกลายเป็น เมืองร้างชั่วระยะเวลาหนึ่งจนเริ่มมีผู้คนอพยพมาอยู่ด้วยความสมัครใจและในฐานะเชลยศึก จึงทำให้ ประชากรจังหวัดสุพรรณบุรี มีเชื้อสายมาจากไทย มอญ ลาว (ซึ่งมีทั้งลาวเวียง ลาวโซ่ง และ ลาวพวน) และบางส่วนเป็นชาวเชื้อสายเขมร เช่น พื้นที่ตำบลดิ่งชัน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จน ถึง ปี พ.ศ. 2394 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สร้างศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ปกครองบ้านเมืองต่าง พระเนตรพระกรรณ มาจนทุกวันนี้ สุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางด้านทิศตะวันตก ของประเทศไทย ตั้งอยู่ บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรีไหลผ่านตามแนวยาว ของจังหวัดจากเหนือจรดใต้จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 4 ลิปดา ถึง 15 องศา 5 ลิปดาเหนือและระหว่างเส้นแวง 99 องศา 17 ลิปดา ถึง 100 องศา 16 ลิปดา ตะวัน ออกอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 3-10 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5,358.01 ตาราง กิโลเมตร หรือประมาณ 3.3 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของพื้นที่ภาคกลาง อยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานครประมาณ 107 กิโลเมตร (ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340) โดยทางรถไฟ ประมาณ 142 กิโลเมตร

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำ สุพรรณบุรีในเขตภาคกลาง ด้านตะวันตกของประเทศไทย มีความยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ ตั้ง แต่ยุคโบราณถึงปัจจุบัน มีพื้นที่ประมาณ 5358.008 ตารางกิโลเมตรแบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล และ 997 หมู่บ้าน จากสถิติของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปก ครองระหวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2545 จังหวัดสุพรรณบุรีมีประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 863,304 คน เป็นชาย 420,807 คน และหญิง 442,497 คน ซึ่งมีเชื้อสายมาจากไทย มอญ ลาว มีทั้งชาวลาวเวียง ลาวโซ่งและลาวพวน กะเหรี่ยง ลัวะ โดยนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วน ใหญ่ จึงทำให้มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณีหลายอย่างที่สืบทอดกันมาเป็นของตนเอง อย่างเด่นชัด นอกจากนี้ประชากรที่มีเชื้อสายลาว (เวียง, โซ่ง, พวน) ในท้องที่บางแห่งยังมีประเพณี ลาว เช่น ทำบุญข้าวสาก (สารทลาว) ทำบุญข้าวจี ทำบุญค้ำฟ้า ทำบุญพระเวส (เทศน์มหาชาติ) พิธีสูขวัญในงานกินดอง (แต่งงาน) พิธีแต่งแก้ (สะเดาะเคราะห์) เนื่องจากสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดใน เขตภาคกลางมีสภาพทางภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มประกอบด้วยมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านจึงมี

ประเพณีการเล่นดนตรีที่เกี่ยวข้องเนื่องทางน้ำ เช่น การเล่นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ได้แก่ เพลงเรือ ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย เพลงปรบไก่ และเพลงอีแซว โดยเฉพาะการเล่นเพลงอีแซว มีลักษณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด นอกจากนี้ยังมีวรรณคดีที่ขึ้นชื่อปรากฏเป็นหลักฐาน คือ วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน และมีพระเครื่องที่ชาวไทยรู้จักมากมาย อาทิ พระผางสุพรรณ ส่วนในด้านเกษตรกรรม ก็มีผลิตผลที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดมากมาย เช่น หัวจันทน์ซึ่งมีแห่งเดียวในประเทศไทย ผลิตภัณท์จากว่านหางจระเข้ และข้าวก็เป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดอีกมิใช่น้อย นอกจากนี้ยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุอันทรงคุณค่า มีวัดจำนวนมาก เป็นแหล่งปราชญ์ศิลปิน นักปราชญ์ซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในการคิดค้น การปฏิบัติ การอบรม สั่งสอนและถ่ายทอดภูมิปัญญาในด้านต่างๆ สืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบัน

นักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงมีมากมายหลายท่านด้วยกัน เช่น อาจารย์มนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย อาจารย์สุเทพ โชคสกุล ผู้แต่งเพลงแม่พิมพ์ของชาติเป็นราชาเพลงประกอบกรเรียน นางเกลียว เสรีจกิจ (ขวัญจิต ศรีประจันต์) ศิลปินเพลงพื้นบ้าน – อีแซว ได้รับเกียรติยกย่องเชิดชูให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แม่บัวผัน วงษ์งาม ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ.2533 สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน อาจารย์สนิท บัวทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ประเภทเครื่องเป่าทุกประเภทจนได้รับเข็มเชิดชูเกียรติจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯสยามมกุฎราชกุมาร พ่อไสว วงษ์งาม ศิลปินพื้นบ้านสาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง แม่เหม อินทร์สวาท ศิลปินพื้นบ้านสาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง กำนันวิชัย ดวงจันทร์ผู้นำชาวนาและพัฒนาส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกร พระครูปลัด ปัญญาภูโส เจ้าอาวาสวัดพระนอนผู้เลี้ยงปลาตามธรรมชาติ และประสบความสำเร็จเป็นคนแรกของประเทศไทยผู้ใหญ่นุญช่วยครอบครัว เกษตรกรดีเด่น ได้รับเข็มเชิดชูเกียรติกองทุนทองคำ (การเพิ่มผลผลิตของกลุ่มใหม่ ลูกผสมต่างประเทศ) นายเชาว์ วัชรไทย เกษตรกรผู้เลี้ยงโคพันธุ์แบบปล่อยและโคขุนที่ประสบความสำเร็จเป็นคนแรกของประเทศไทย และนายมนัส โอภาสกุล นักอนุรักษ์ศิลปกรรม โบราณคดีโบราณสถาน วัตถุโบราณ จนได้รับคัดเลือกให้เป็นศิลปินสาขาโบราณสถานและโบราณคดี และศิลปินสาขาดุริยางค์ศิลป์ เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2536 และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ยังมีนักร้องที่มีชื่อเสียงจนได้รับรางวัลและการขนานนามให้เป็นราชาเพลงลูกทุ่ง และราชินีเพลงลูกทุ่ง เช่น สุรพล สมบัติเจริญ พุ่มพวง ดวงจันทร์ ศรเพชร ศรสุพรรณ ไหวพจน์ เพชรสุพรรณ สายัณห์ สัญญา แอ๊ด คาราบาว (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2534)

เห็นได้ว่าจังหวัดสุพรรณบุรีมีแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านมากมาย ควรที่จะอนุรักษ์สืบทอดไว้ มิให้สูญหายไปกับผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งหลาย จึงได้มีการ

กำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ในอันที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบทโดยสนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ ได้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชนบท เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน มาเผยแพร่ แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดแก่คน รุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการกระจายความรู้ในหมู่บ้าน เช่น กรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล ผู้อาวุโสและพระสงฆ์ให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ในหมู่ประชาชน (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2534) และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2537)

จากการศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัย พบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษา วิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ จึงยังไม่สามารถยืนยันได้ว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน มีระบบ รูปแบบ ที่ประสบความสำเร็จ หรือมีปัญหาอย่างไรบ้าง นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษามีความประสงค์และสนับสนุนให้มีการวิจัยเรื่องนี้อย่างมาก เพราะจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมกับการเรียนรู้เพื่อทราบถึงผลการดำเนินงานของครูภูมิปัญญาไทย มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง (สัมภาษณ์ กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ, 2546) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ ส่งเสริม ปรับปรุง ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนให้มีระบบ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี อีกทั้งโรงเรียน ได้มีการวางแผนที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีระบบให้แพร่หลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ตามแบบจำลองแอชชัวร์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2544 ถึงปีการศึกษา 2546 จำนวน 409 คน

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบจำลองการใช้สื่อการสอนตามแบบ ASSURE Model ของ ไฮนิคและคณะ (Heinich and other, 1999) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อใหม่
4. การใช้สื่อ
5. การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน
6. การประเมิน

3. การแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ครอบคลุมลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปจากรายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นเอกสารประกอบการร่างนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2541) และของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) มาสังเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งสรุปประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็น 11 ด้าน คือ ด้านคติความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี ด้านโภชนาการ และด้านการจัดการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ (กรมวิชาการ, 2539)

2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตอบสนองของผู้เรียน การประเมินผล

3. ครูแกนนำ หมายถึง ครูผู้สอนที่ผ่านการคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี (สพจ.สุพรรณบุรีเดิม) และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด โดยพิจารณาจากครูดีเด่น หรือครูทั่วไปที่มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับครูแกนนำในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการดำเนินการส่งเสริม ปรับปรุง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เพื่อที่จะได้มีการวางแผน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แพร่หลายต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา
- กลุ่มที่ 2 ด้านเกษตรกรรม
- กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
- กลุ่มที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย
- กลุ่มที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มที่ 6 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
- กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม
- กลุ่มที่ 8 ด้านภาษาและวรรณกรรม
- กลุ่มที่ 9 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
- กลุ่มที่ 10 ด้านโภชนาการ
- กลุ่มที่ 11 ด้านการจัดการ

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ

1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. การตอบสนองของผู้เรียน
6. การประเมินผล
7. ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รูปแบบจำลองแอสซัวร์

1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อใหม่
4. การใช้สื่อ
5. การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน
6. การประเมิน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบจำลองแอชชัวร์
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน
4. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสุพรรณบุรี
 - 1.1 ขนาดและที่ตั้ง
 - 1.2 ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ
 - 1.3 การปกครอง และประชากร
 - 1.4 ทรัพยากร และแหล่งน้ำ
 - 1.5 การคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร
 - 1.6 การท่องเที่ยว
 - 1.7 งานประเพณี และศิลปะท้องถิ่น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบจำลองแอสซัวร์

รูปแบบจำลองแอสซัวร์ในการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนควรจะได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการใช้เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ การวางแผนอย่างเป็นระบบนี้สามารถใช้รูปแบบจำลองที่เรียกว่า The ASSURE model ของ ไฮนิคและคณะ (Heinich and other, 1999) เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน รูปแบบจำลองนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

Analyze Learners Characteristics	การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
State Objectives	การกำหนดวัตถุประสงค์
Select,Modify or Design Materials	การเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อใหม่
Utilize Materials	การใช้สื่อ
Require Learner Response	การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน
Evaluation	การประเมิน

การวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน (Analyze Learners Characteristics)

เป็นการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่า ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะการใช้สื่อให้ได้ผลย่อมจะต้องเลือกสื่อให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะผู้เรียนในเรื่องนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะของผู้เรียน ลักษณะทั่วไปได้แก่ อายุ ระดับความรู้ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละคน ถึงแม้ว่าลักษณะทั่วไปของผู้เรียนจะไม่มี ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนก็ตาม แต่ก็ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถตัดสินระดับของบทเรียนและเพื่อเลือกตัวอย่างของเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ สำหรับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคนนั้น นับว่ามีส่วนสำคัญโดยตรงกับเนื้อหาบทเรียน ตลอดจนสื่อการสอนและวิธีการที่จะนำมาใช้ในการสอน สิ่งที่ต้องนำมาวิเคราะห์ ได้แก่

- 1.1 ทักษะที่มีมาก่อน (prerequisite skills) เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานหรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้นมีอะไรบ้างก่อนที่จะเรียน
 - 1.2 ทักษะเป้าหมาย (target skills) ผู้เรียนมีความชำนาญในทักษะที่จะสอนนั้น มาก่อนหรือไม่ เพื่อจะได้สอนให้ตรงกับที่วางจุดมุ่งหมายไว้
 - 1.3 ทักษะในการเรียน (study skills) ผู้เรียนมีความสามารถขั้นต้นทางด้านภาษา การอ่าน การเขียน การคำนวณ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยในการเรียนรู้นั้นในระดับมากน้อยเพียงใด
 - 1.4 เจตคติ (Attitudes) ผู้เรียนมีเจตคติอย่างไรต่อวิชาที่เรียนนั้น
- การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนถึงแม้ว่าจะเป็นการกระทำเพียงผิวเผินก็ตาม แต่ก็

สามารถนำไปใช้ในการเลือกสื่อที่เหมาะสมได้ เช่น หากผู้เรียนมีทักษะในการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ ก็สามารถช่วยได้ด้วยการใช้สื่อประเภทที่มีใช้สื่อสิ่งพิมพ์ หรือถ้าหากผู้เรียนในกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกันมากก็สามารถให้เรียนด้วยชุดการเรียนรายบุคคล การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนอาจทำได้ยากเป็นบางครั้ง ทั้งนี้เพราะผู้สอนอาจมีเวลาน้อยที่จะสังเกต หรือผู้เรียนอาจเป็นผู้มาจากที่อื่นที่เข้ามาเรียนหรือรับการอบรม แต่ก็สามารถกระทำได้ด้วยการสนทนากับผู้เรียนหรือผู้ร่วมชั้นอื่นๆ หรืออาจมีการทดสอบก่อนเรียน เพื่อดูพื้นฐานของผู้เรียนก็ได้

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (State Objectives)

วัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถบรรลุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือมีความสามารถใหม่อะไรบางอย่างในการเรียนนั้น การตั้งหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนนั้นเพื่อ

2.1 ผู้สอนได้ทราบว่าการเรียนการสอนนั้นมีวัตถุประสงค์อะไรเพื่อสะดวกในการเลือกสื่อและวิธีการให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์นี้จะช่วยผู้สอนในการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนและสร้างสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น

2.2 ช่วยในการประเมินผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เพราะผู้สอนไม่ทราบเลยว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ถ้าไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ก่อน

2.3 ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าเมื่อเรียนบทเรียนนั้นแล้วจะสามารถเรียนรู้หรือกระทำอะไรได้บ้าง

การกำหนดวัตถุประสงค์ ควรประกอบด้วย

1. การกระทำ (Performance) เป็นสิ่งที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถกระทำอะไรได้บ้างหลังจากการเรียนแล้ว ซึ่งการกระทำนั้นต้องเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้

2. เงื่อนไข (Conditions) เป็นข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ตั้งขึ้นโดยรวมอยู่ภายใต้การกระทำนั้น

3. เกณฑ์ (Criteria) เพื่อเป็นการตัดสินการกระทำนั้นว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์แล้ว ควรมีการแบ่งประเภทหรือระดับขอบเขตการเรียนรู้ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการตัดสินว่า การเรียนรู้นั้นจะครอบคลุมแนวของทักษะหรือพฤติกรรมอะไรบ้าง จึงต้องมีการกำหนดเป็น “วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม” ซึ่งได้แก่

พุทธิพิสัย เป็นวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา และการพัฒนา เป็นต้น

จิตพิสัย เป็นวัตถุประสงค์ทางด้านความคิด ความรู้สึก ค่านิยม และการเสริมสร้างทางปัญญา

ทักษะพิสัย เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการกระทำ การแสดงออก หรือการปฏิบัติ

3. การเลือก ตัดแปลง หรือออกแบบสื่อ (Select, Modify or Design Materials)

การที่จะมีสื่อวัสดุที่เหมาะสมในการเรียนการสอนสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเลือกสื่อที่มีอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ในสถาบันการศึกษามักจะมีทรัพยากรที่สามารถใช้เป็นสื่อได้อยู่แล้ว ดังนั้น สิ่งที่ผู้สอนต้องกระทำคือ ตรวจสอบดูว่าสิ่งใดที่จะใช้เป็นสื่อได้บ้างโดยเลือกให้ตรงกับลักษณะผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียน เช่น สื่อที่มีอยู่มีเนื้อหาข้อมูลและกิจกรรมที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และการเลือกสื่อนั้นย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการสอนในบทเรียนและข้อจำกัดของสถานการณ์การเรียนการสอนด้วย

2. ตัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับกาลเวลาและงบประมาณในการดัดแปลงสื่อนั้นด้วย เช่น มีภาพยนตร์เสียงในฟิล์มเป็นภาษาอังกฤษ ถ้ามีการแปลเป็นภาษาไทยแล้วบันทึกเสียงลงใหม่เพื่อให้ผู้เรียนชมและฟังเข้าใจยิ่งขึ้นจะคุ้มกับเวลาและการลงทุนหรือไม่ เป็นต้น

3. การออกแบบสื่อใหม่ ในกรณีที่ไม่มียุติสื่อเดิมหรือสื่อเดิมที่มีอยู่แล้วไม่สามารถนำมาดัดแปลงให้ใช้ได้ตามที่ต้องการ ผู้สอนย่อมต้องมีการออกแบบและจัดทำสื่อใหม่ซึ่งต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ หลายอย่าง เช่น ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและลักษณะของผู้เรียน มีงบประมาณในการจัดทำเพียงพอหรือไม่ มีเครื่องมือและผู้ชำนาญในการจัดทำสื่อหรือไม่ เป็นต้น

4. การใช้สื่อ (Utilize Materials)

เป็นขั้นตอนของการกระทำจริงที่ผู้สอนจะต้องดำเนินงาน ดังนี้

1. ดูหรืออ่านเนื้อหาในสื่อเหล่านั้นก่อนเป็นการเตรียมตัว เช่น ดูสไลด์หรือวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาเนื้อหาให้แม่นยำก่อนนำไปสอน หรืออ่านบทวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นร่วมด้วย

2. จัดเตรียมสถานที่ ที่นั่งเรียน อุปกรณ์เครื่องมือ และสิ่งต่างๆ เพื่อความสะดวกเรียบร้อยก่อนการสอน และควรทดลองอุปกรณ์ที่ใช้ก่อนว่าใช้ได้หรือไม่

3. เตรียมตัวผู้เรียน โดยการใช้สื่อ นำเข้าสู่บทเรียน ถ้ามีการฉายวีดิทัศน์หรือภาพยนตร์ให้ชมก็ควรจะต้องสรุปเนื้อหาเรื่องที่จะชมนั้นให้ผู้เรียนทราบเสียก่อนว่าเกี่ยวข้องกับบทเรียนอย่างไรบ้าง เป็นการแนะนำก่อนล่วงหน้าและเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน

4. ควบคุมชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในสื่อที่นำเสนอ

5. การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require Learner Response)

การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และเปิดโอกาสให้มีการตอบสนองนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งซึ่งผู้เรียนมีการตอบสนองหรือไม่และมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับสื่อที่นำมาใช้ สื่อบางชนิดเมื่อใช้แล้วจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากกว่าสื่อชนิดอื่น เช่น การให้อ่านข้อความในหนังสือหรือดูรูปจะทำให้ผู้เรียนมีการอภิปรายจากสิ่งที่อ่านหรือเห็น ผู้เรียนย่อมมีการตอบสนองเกิดขึ้นได้ทันทีและง่ายกว่าการให้ดูภาพยนตร์ ทั้งนี้เพราะการดูภาพยนตร์ถ้าจะดูให้รู้เรื่องจริงๆ แล้วควรจะตั้งดูให้จบเรื่องเสียก่อนแล้วจึงอภิปรายกัน ซึ่งจะดีกว่าหยุดดูทีละตอนแล้วอภิปราย เพราะจะทำให้มีการขัดจังหวะเกิดความไม่ต่อเนื่องในการดู อาจทำให้ไม่เข้าใจหรือจับใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถมีการตอบสนองโดยเปิดเผย (overt response) โดยการพูดออกมาหรือเขียน และการตอบสนองภายในตัวผู้เรียน (covert response) โดยการท่องจำหรือคิดในใจ เมื่อผู้เรียนมีการตอบสนองแล้วผู้สอนควรให้การเสริมแรงทันทีเพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องหรือไม่ การเรียนการสอนโดยการให้ทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การอภิปราย หรือการให้บทเรียนแบบโปรแกรม จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการตอบสนอง และได้รับการเสริมแรงระหว่างการเรียนได้เป็นอย่างดี

6. การประเมิน (Evaluation)

การประเมินผลสามารถกระทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินกระบวนการสอน เพื่อเป็นการประเมินว่าสามารถบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ทั้งในด้านผู้สอน สื่อการสอน และวิธีการสอน โดยในการประเมินสามารถทำได้ทั้งในระยะ ก่อน ระหว่าง และหลังการสอน
2. การประเมินความสำเร็จของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่ามีเกณฑ์เท่าใด การวัดผลอาจทำได้ด้วยการทดสอบ การสอบปากเปล่า หรือดูจากผลงานของผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะทราบว่าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากน้อยเท่าใด คือ การสังเกตจากการปฏิบัติและการแสดงออกของผู้เรียน
3. การประเมินสื่อและวิธีการสอน โดยการให้ผู้เรียนมีการอภิปรายและวิจารณ์การใช้สื่อและเทคนิควิธีการสอนว่าเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) มีผู้สนใจพูดถึงกันมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทั้งองค์การภาครัฐและเอกชน ซึ่ง (เสรี พงศ์พิศ, 2534: 33 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 15) ได้ให้ความหมายคำต่างๆดังนี้ ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่างๆของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวความคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆของตนเองจนเกิดหลอมรวมเป็นแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเองที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย ในการแก้ปัญหาของการดำรงชีวิต โดยแบ่งภูมิปัญญาไทยเป็นสองระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น 1) ภูมิปัญญาระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอดีตการเสียเอกราช การสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติตราบนานทุกวันนี้ เช่น กรณีการกอบกู้เอกราชของพระนเรศวรมหาราช การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นสมัยยุคล่าอาณานิคม เป็นต้น 2) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น เป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง หรือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

สามารถ จันทรสุรีย์ (2534) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา การดำเนินวิถีชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างกลมกลืน

กิตติพิศ ศิริสูตร (2537) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลประสบการณ์และมวลความรู้ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยการประสมประสานความรู้ ความคิด เข้าด้วยกันในการใช้แก้ปัญหาต่างๆ และได้รับการถ่ายทอด สัมผัสกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

กรมวิชาการ (2539) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ (Popular Wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต

คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะ
หลายๆเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจ
กล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้
ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มี
อยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้
จักเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลความรู้ ประสบการณ์
ของชาวบ้านที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดกันมาตามวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม
และนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหาหรือปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้
สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

นิตยา บุตรศรี (2542) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง องค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสม
กันมาตลอดเวลาดั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่าน
การคิดค้น และปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่
ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมา

วันเพ็ญ พวงพันธุ์บุตร (2542) ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ทั้งหลายที่มี
การสั่งสมและถ่ายทอดสืบทอดกันมาของชาติไทย โดยการคิดค้นปรับเปลี่ยนผสมผสานกับความรู้
ใหม่ และพัฒนาให้เหมาะสมกับสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

รุ่ง แก้วแดง (2542) ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และ
ทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ พัฒนา
และถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวด
ล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมวลความรู้ ความคิด
ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นโดยผ่านกระบวนการศึกษาตั้งแต่ คิดวิเคราะห์
จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆเรื่องซึ่ง
จัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการ
ปรับตัวในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและยุคสมัย

ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสืบสาน สืบทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมเป็นเวลายาวนาน ถ้าถูกละเลย ขาดการยอมรับ และถูกทำลายลง ก็จะถูกสูญหายไปไร้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตน ซึ่งมีนักการศึกษา หน่วยงาน ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

ประกอบ ใจมั่น (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ

1. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข
2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
3. ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทันต่อความเปลี่ยนแปลง และผลกระทบ

อันเกิดจากสังคมภายนอก

4. เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ

เพื่อที่จะได้กำหนดท่าทีการทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

ทัศนีย์ ทองไชย (2542) ได้สรุปความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สั่งสมมาแต่อดีต
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีวิถีชีวิต
4. การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความสมดุลระหว่าง

ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เหล่านี้

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้านเอง

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี หรือภูมิปัญญาของชุมชน ในการลดการพึ่งตนเองจากสังคมภายนอก

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ้าคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนตนเองแล้วจะทำให้คนในชุมชนนั้นๆ ทราบความต้องการของตนเอง และจะเป็นการทำให้บุคคลเหล่านั้นเข้าใจตนเองและเป็นการปลูกสำนึกในการรับรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

8. ในนโยบายการศึกษา หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

ในการจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตร โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติด้วยการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เป็นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

10. ในภาวะปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีแห่งข่าวสาร ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการที่จะเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์สามารถทำงานกับเทคโนโลยีได้บนพื้นฐานของภูมิปัญญา เพราะอดีตที่ผ่านมามุ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจที่เน้นด้านปริมาณของผลผลิตอย่างเดียวจนลืมนึกไปว่าผู้ที่อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จคือภูมิปัญญาของคนในสังคมหรือท้องถิ่นนั่นเอง

นันทสาร สีสลับ (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น
2. สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่าง

เหมาะสม

4. สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
5. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญมาก เป็นมรดกที่บรรพบุรุษในอดีต ได้สั่งสม สร้างสรรค์ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นจากอดีตสู่ปัจจุบัน สรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น
2. สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับ

ธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีวิถีชีวิต
5. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่าง

เหมาะสม

6. การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เหล่านั้น

7. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ

วัฒนธรรมประเพณี หรือภูมิปัญญาของชุมชน ในการลดการพึ่งตนเองจากสังคมภายนอก

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นถ้าคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนตนเองแล้วจะทำให้คนในชุมชนนั้นๆ ทราบความต้องการของตนเอง และจะเป็นการทำให้บุคคลเหล่านั้นเข้าใจตนเองและเป็นการปลูกสำนึกในการรับรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

10. ในนโยบายการศึกษา หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตร โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่

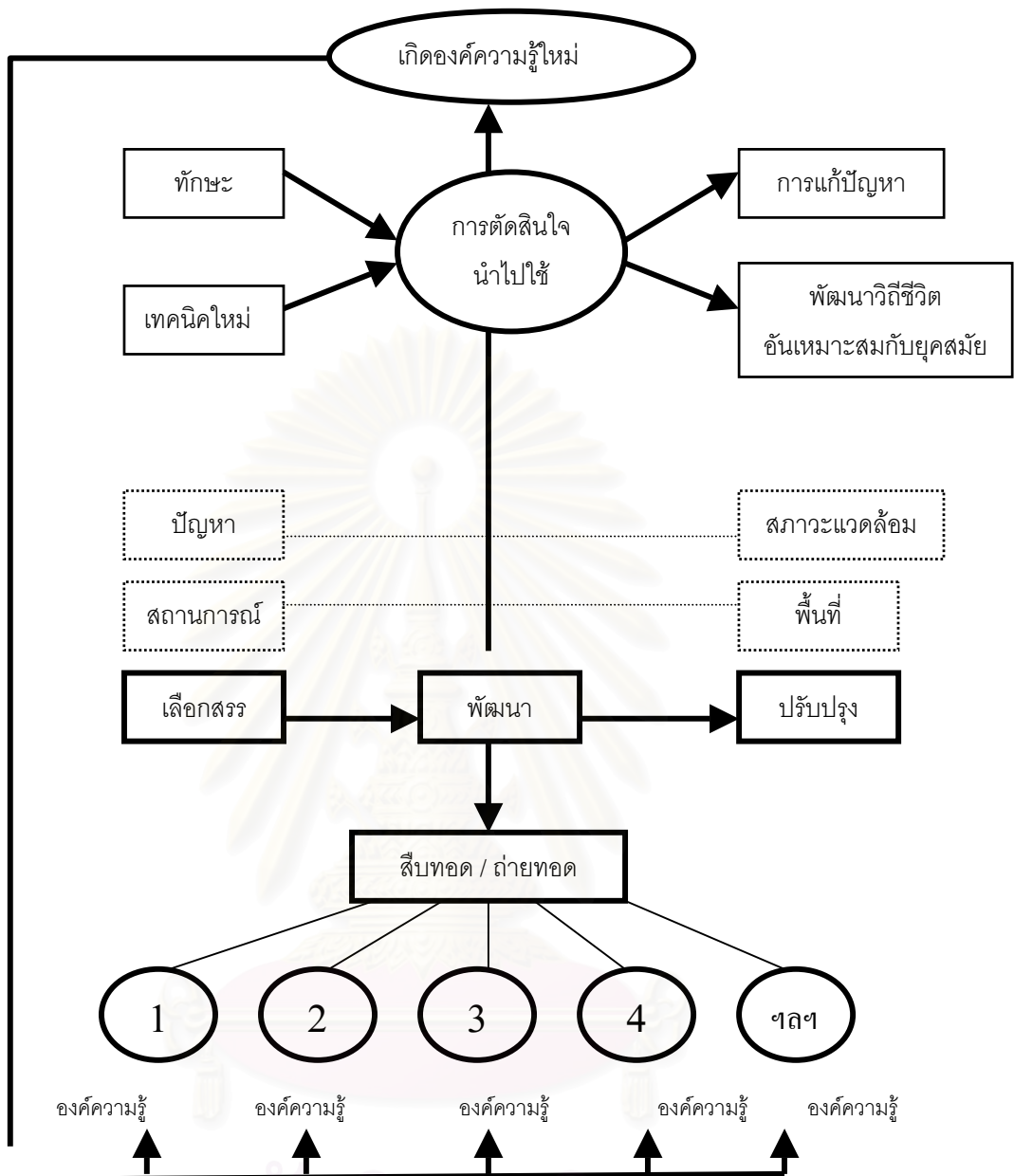
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติด้วยการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เป็นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

12. ในภาวะปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีแห่งข่าวสาร ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการที่จะเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์สามารถทำงานกับเทคโนโลยีได้บนพื้นฐานของภูมิปัญญา เพราะอดีตที่ผ่านมามุ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจที่เน้นด้านปริมาณของผลผลิตอย่างเดียวจนลืมไปว่าผู้ที่อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จคือภูมิปัญญาของคนในสังคมหรือท้องถิ่นนั่นเอง

ลักษณะการเกิดของภูมิปัญญาไทย

นันทสาร สีสลับและคณะ (2542) ภูมิปัญญาเกิดจากกระบวนการ สืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนา เลือกรสร ปรับปรุง องค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญ ที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งแสดงได้โดยภาพ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 แสดงการเกิดของภูมิปัญญาไทย

ที่มา : นันทสาร สีสลับและคณะ, 2542

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2534) สรุปลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
2. มีการบูรณาการสูง
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

อังกูล สมคะเนย์ (2535) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. เป็นเรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อและหลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา
2. เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
3. เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่พัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย
4. เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เสรี พงศ์พิศ (2536) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะดนตรี และอื่นๆ

เอกวิทย์ ณ ถลางและคณะ (2539) ทำวิจัยเรื่องภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการ กิตติเมธี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กำหนดลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
2. วิธีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม
3. ศิลปะหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรมในรูปเครื่องมือเครื่องใช้
4. กระบวนการ และพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะภูมิปัญญาไทย

1. ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior)
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อมและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวม หรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลัก หรือกระบวนการทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ
6. ภูมิปัญญา มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ของตนเอง

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับปรุงสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา

8. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะบูรณาการ สืบสานต่อเนื่องเป็นสายใยจากบรรพบุรุษรุ่นต่อไป มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย

กรมวิชาการ (2542) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. คติความคิดความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา
 2. ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา
 3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย
 4. แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่
- จากแนวคิดของหน่วยงานและนักการศึกษา สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

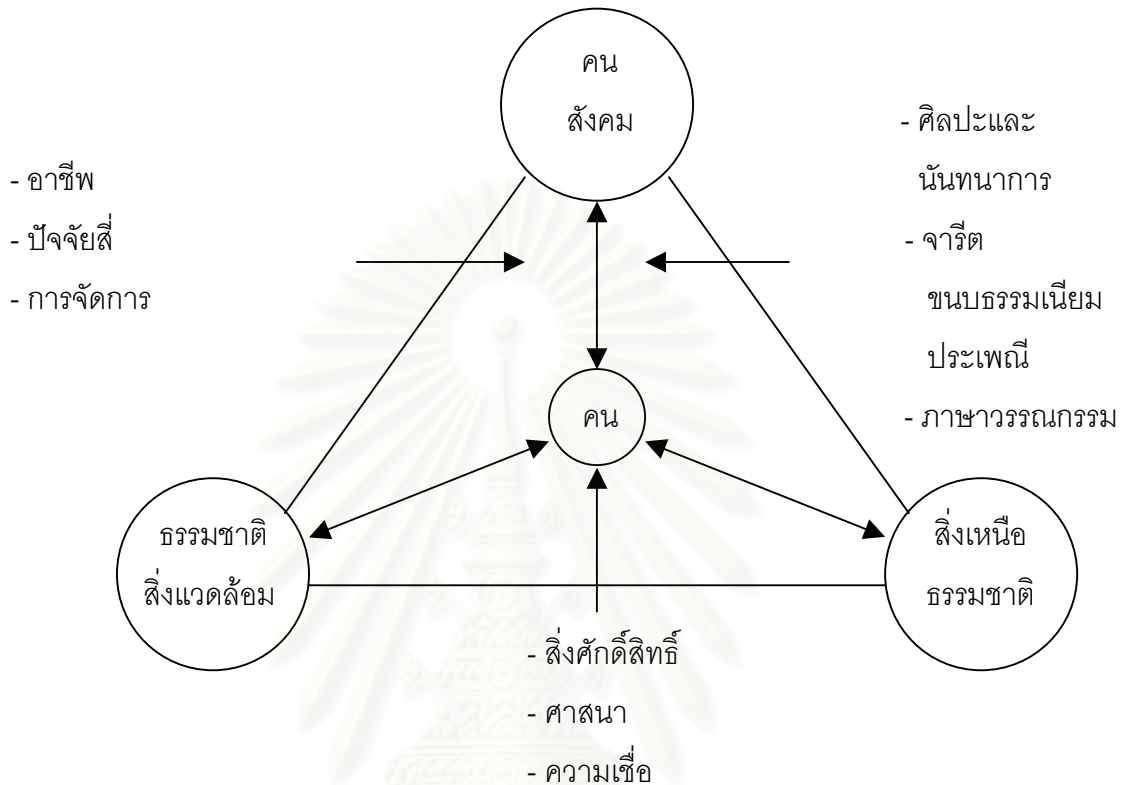
1. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ ที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติมุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก
2. ภูมิปัญญาด้านความคิด ความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา
3. ภูมิปัญญาด้านการผลิตการรู้จักประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีความเจริญก้าวหน้า
4. ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนปฏิบัติกันมาในแต่ละท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญามีความสัมพันธ์กันใน 3 ลักษณะดังนี้

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืชและธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดทั้งสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

ทั้ง 3 ลักษณะนี้ คือ สามมิติของเรื่องเดียวกันอย่างมีเอกภาพ เหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนโดยแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541

จากแผนภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ ซึ่งประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ตลอดจนทั้งการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นต้น

ภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะนันทนาการ ภาษา วรรณกรรม ตลอดจน การสื่อสารต่างๆ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทั้งคนกับคนโดยตรงและจากสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติ และเหนือธรรมชาติ

ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความรู้ในเรื่องนั้นๆ ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ
2. การสั่งสม การสืบทอดของความรู้ในเรื่องนั้น
3. ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้
4. สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้
5. รากฐานทางพุทธศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากปัจจัยหลายด้าน เกิดจากการสั่งสม ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ จากรุ่นสู่รุ่น มีความสัมพันธ์ ครอบคลุมทั้ง คนต่อคน คนกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ มีการผสมผสานความรู้ให้เหมาะกับยุคสมัย ซึ่งเป็นมรดกที่มีคุณค่าน่าศึกษาต่อไป

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น

หน่วยงาน นักการศึกษา ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้แตกต่างกันดังนี้ จากการสรุปผลจากการสัมมนาเรื่อง “ ภูมิปัญญาชาวบ้านมิติจรัสแสงต่อการจัดการเรียนการสอน ในระดับประถมศึกษา ” ของนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนา หลักสูตร รุ่นที่ 28 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างถึงใน อังกุล สมคะเนย์, 2535) ได้จัดแบ่งกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. คติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานของศรัทธา

คติ ความคิด และความเชื่อที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ปรากฏให้เห็นได้ในปัจจุบันได้แก่ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น บ่อเกิดแห่งความเชื่อต่างๆ สืบเนื่องมาจากความเป็นอยู่ของชุมชนในอดีตนั้น ดำรงชีวิตด้วยการปลูกพืชไว้กินเอง เลี้ยงสัตว์ไว้กิน และใช้งานผสมผสานกับการหาผลผลิตต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ ความรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ จึงมีมากกว่าชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับลัทธิทางศาสนา คือ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย จึงก่อให้เกิดความเชื่อแบบผี – พราหมณ์ – พุทธ ขึ้นมา ซึ่งส่วนผสมของความเชื่อเหล่านี้จะมีส่วนไหนมากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐาน และพัฒนาการของชุมชนของแต่ละแห่งและแต่ละบุคคล ความเชื่อแบบดั้งเดิมนั้นเกิดขึ้น สืบทอด และมีพัฒนาการมานานอันเป็นผลจากการพึ่งพาธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นความเชื่อที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติ และการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษในสิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสม และถ่ายทอดไว้ให้ ดังจะพบได้ในชุมชนชนบทไทยในทุกภาคของประเทศไทย เช่น ชุมชนภูเขาจะมีความเชื่อในเรื่องผีป่า เจ้าป่าเทพารักษ์ ผู้ที่อยู่ตามพื้นราบก็มีความเชื่อในเรื่องพระภูมิเจ้าที่ พระภูมินา การสู่ขวัญ การให้ความเคารพแก่แม่โพสพ ผู้ที่อยู่ตามแม่น้ำ ริมทะเล มักจะเชื่อในเรื่องของ

แม่ย่านางเรือ เป็นต้น นอกจากนั้น ได้แก่ การไหว้ครู ครอบครุ บูชาครุ การตั้งศาลประกอบพิธี บวงสรวงต่างๆ

2. ศิลป วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นตัวชี้ที่สำคัญต่อการแสดง ออกถึงภูมิปัญญาของชุมชนต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งก็คือผลงานหรือกิจกรรม ที่เกิดจากความคิดของ ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน ที่แสดงให้เห็นคุณค่าแห่งการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ได้รับการ ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเฉพาะแต่ละชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการแสดงถึงความเจริญของงาม และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของ ภาคกลาง ได้แก่ การละเล่นพื้นเมือง

การละเล่นพื้นเมือง หมายถึง การแสดงใด ๆ อันเป็นประเพณีนิยมในท้องถิ่นและ เล่นกันใน ระหว่างประชาชน เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงตามฤดูกาล การแสดงต้องเป็นไปอย่างมี วัฒนธรรม มีความเรียบร้อย ใช้ถ้อยคำสุภาพ แต่งกายสุภาพถูกต้องตามความนิยมและวัฒนธรรม เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สถานที่ที่จัดให้เหมาะสมกับโอกาสที่จะแสดง ซึ่งการละเล่นพื้น เมือง จะไม่เป็นอาชีพหรือเพื่อหารายได้ จะมีดนตรีหรือการขับร้อง หรือการฟ้อนรำประกอบก็ได้

1. การละเล่นพื้นเมือง แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การแสดงพื้นเมือง และ เพลง พื้นเมืองการแสดงพื้นเมือง หมายถึง การละเล่นที่มีการแสดง การร่ายรำ มีเพลงดนตรี ประกอบที่ได้วางเป็นแบบแผน และนิยมเล่นหรือถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนแพร่หลายการแสดงพื้น เมือง อาจเกิดจากการบูชาบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ขอให้สิ่งทีตนนับถือประทานสิ่งทีตนปรารถนา หรือขจัดปัดเป่าสิ่งทีไม่ปรารถนา นอกจากนี้ ก็เป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงรื่นเริง ภาคกลางมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลายสาย เหมาะแก่การกิจกรรม ทำนา ทำสวน ประชาชนอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ จึงมีการเล่นรื่นเริงในโอกาสต่าง ๆ มากมาย ทั้งตามฤดูกาล ตาม เทศกาล และตามโอกาสทีมีงานรื่นเริง ภาคกลางเป็นที่รวมของศิลปวัฒนธรรม การแสดงจึงมีการ ถ่ายทอดสืบต่อกัน และพัฒนาดัดแปลงขึ้นเรื่อยๆ ได้แก่ รำวง รำเหย้อย เดินกำรำเคียว ฯลฯ ดนตรีทีใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ วงปี่พาทย์

2. เพลงพื้นเมือง หมายถึง เพลงทีชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ประดิษฐ์แบบ แผนการร้องเพลง ไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดในท้องถิ่นของตน นิยมร้องเล่นกันใน เทศกาลหรืองานทีมีการชุมนุมรื่นเริง เช่น ตรุษ สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และใน การลงแขกเกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นการเล่นทีสืบต่อกันมา เนื้อความของเพลงพื้นเมืองทีนิยมร้องกัน มักจะเป็นการเกี่ยวพาราสาระหว่างชายหญิง ปะทะคารมกัน ในด้านสำนวนโวหาร สิ่งสำคัญของการร้องคือ การด้นกลอนสด ร้องแก้กันด้วยปฏิภาณไหวพริบ ทำให้เกิดความสนุกสนานทั้งสอง ฝ่าย เพลงพื้นเมืองภาคกลาง เช่น เพลงเหย้อย เพลงเทพทอง เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเรือ

เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงฟาง เพลงพิษฐาน เพลงเต็นกำ เพลงรำเคียว เพลงพวงมาลัย เพลงชาวไร่ เพลงระบำ เพลงบ้านนา เพลงปรบไถ่ เพลงสวรรค์ เพลงแอ่วซอ เพลงพื้นเมืองบางอย่างได้ วิวัฒนาการมาเป็นการแสดงที่มีศิลปะ มีระเบียบแบบแผน เช่น เพลงทรงเครื่อง คือ เพลงช้อย ที่แสดงเป็นเรื่อง ได้แก่ เรื่องขุนช้างขุนแผน หรือเรื่องที่แต่งขึ้นมาใหม่ ลักษณะการแสดง เริ่มต้นด้วยการไหว้ครู แล้วว่าประ แก่กันอย่างไร เพลงช้อยตามประเพณี แล้วก็แสดงเป็นเรื่องอย่างละคร ร้องดำเนินเรื่องด้วยเพลงช้อย และเพลงอื่นแทรกบ้าง ใช้วงปี่พาทย์รับการร้องส่งบ้าง หรือบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาของตัวละครบ้าง พ่อเพลงและแม่เพลง จะเริ่มต้นโดยการกล่าวบทไหว้ครู จากนั้นฝ่ายชายจะเป็นผู้เริ่มเรียกว่า "ปลอบ" ฝ่ายหญิงจะว่าบท "รับแขก" จากนั้นฝ่ายชายจะวกเข้าหา "บทเกี่ยว" ฝ่ายหญิงจะรับด้วยบท "เล่นตัว" ฝ่ายชายจะว่าบท "ออก" ฝ่ายหญิงจะตอบด้วยบทเสียแค้นไม่ได้ "รับรัก" จากนั้นฝ่ายหญิงจะขึ้นบท "เกี้ยว" ให้มาสู่ขอ ฝ่ายชายจะขอ "พาหนี" พาหนีตามกันก็จะถึงบท "ชมนกชมไม้" สำหรับไว้เล่นในเวลาเทศกาลงานสำคัญ เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ งานมนัสการหลวงพ่อดโต วัดป่าเลไลยก์ เดือน 12 งานทอดกฐิน รวมทั้งงานเกี่ยวข้าว

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ในอดีตวิถีชีวิตคนไทยมีความเป็นอยู่และดำเนินชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติ มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชสมุนไพร ในการประกอบอาชีพเพื่อให้มีกินมากกว่าที่จะทำเพื่อความมั่งมี ความร่ำรวย จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกมาเป็นตัวกำหนด และมามีอิทธิพลในการผลิตนั้น เช่น การปลูกข้าว พืชต่างๆ จะกระทำพอมีพอกินในครอบครัว การผลิตเครื่องใช้ต่างๆ ก็จะทำให้ใช้ประโยชน์นั้นๆ ไม่ได้ทำขายในระบบธุรกิจ จึงจะเห็นวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนนั้นสงบและมีความสุขตามอัตภาพ นั้นอาจจะเป็นเพราะได้รับอิทธิพลของศาสนาที่สอนให้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ให้รู้จักสันโดษ แต่ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก ผกผันตามสภาพแวดล้อมของสังคมที่มีประชากรเพิ่มขึ้นความสมดุลของธรรมชาติเริ่มถูกทำลายลง เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการผลิตให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของตลาดเนื่องจากรัฐมีแผนพัฒนาประเทศจากประเทศเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมใหม่มีการผลิตที่แตกต่างจากเดิม เช่น การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ยาฆ่าแมลง โดยไม่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติ นอกจากจะเร่งผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด นอกจากนั้นสินค้าอุปโภค บริโภค ความสะดวกสบายต่างๆ มีบทบาทกับวิถีชีวิตคนไทยมากขึ้น ผลิตผลผูกขาดกับระบบธุรกิจต้นทุนสูงขายได้ต่ำ จึงเกิดระบบสินค้าเงินผ่อนมีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงเกิดความล้มละลายทางเศรษฐกิจในชนบทขึ้น ชาวบ้านจึงอยู่ไม่ได้ต้องมาหางานทำในเมือง เช่น ผู้หญิงทำงานเป็นคนใช้ เป็นกรรมกร ในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ชายเป็นกรรมกรก่อสร้าง ขับรถแท็กซี่ ไปทำงานต่างประเทศในตะวันออกกลาง ในสิงคโปร์ เป็นต้น เหลือไว้เพียงคนเฒ่าคนแก่ และเด็กเล็กในหมู่บ้านให้หมดความหวังในการพึ่งตนเอง ในขณะที่พ่อค้ำนักอุตสาหกรรม และคนชั้นกลางร่ำรวยขึ้น จากความล้มเหลวดัง

กล่าว จึงมีคนกลุ่มหนึ่งนำเอาความล้มเหลวมาเป็นบทเรียน และนำไปสู่การพึ่งตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชนบทจึงเริ่มฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่นที่สูญเสียไปนั้นให้ปรับสภาพมีความอุดมสมบูรณ์ เช่น เติมด้วยพลังความคิด และพลังกายที่มีอยู่ในการปรับตน ปรับการดำเนินชีวิตที่เคยถูกรอบงำ จากสภาพสังคม พ่อค้าคนกลาง ระบบธุรกิจ ระบบโรงงาน กลับสู่การเกษตรที่อาศัยความสมดุลทางธรรมชาติซึ่งกันและกัน บุคคลเหล่านี้สามารถยืนหยัด และต่อสู้กับความล้มเหลวได้อย่างภาคภูมิใจ ด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา และการสั่งสมประสบการณ์ เป็นการผสมผสานแนวความคิดระหว่างระบบเกษตรแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ จนผสมกลมกลืนได้อย่างเหมาะสม สามารถยืนหยัดอยู่ด้วยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งนับว่าบุคคลเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่สมควรได้รับการยกย่องและนำแนวความคิด ความรู้ และประสบการณ์ไปถ่ายทอดและเผยแพร่ต่อไป

4.แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้าน

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศเริ่มเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนจากสภาพสังคมที่พอกินไปสู่การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สามารถอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนไปได้อย่างมีความสุขจึงเกิดการนำแนวความรู้และหลักการที่เคยปฏิบัติกันมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตหรือประกอบกิจกรรมในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและชุมชน ซึ่งนับว่าบุคคลเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีความรู้ความสามารถที่พัฒนาตนเองและช่วยเหลือสังคม

รัตนะ บัวสนธ์(2535) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ
2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต
3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

กรมวิชาการ (2539) แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบ และนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ คติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ เช่น คำสอนทางศาสนา ความรู้ที่เกี่ยวกับยาสมุนไพร การไหว้ครู การบวงสรวง เป็นต้น

2. ความรู้ ความคิดในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติ สืบทอดกันมา หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้หรือความคิดลงไปในวรรณกรรมต่างๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ภาษิต การละเล่นต่างๆ นิทานพื้นบ้าน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ และโบราณอูบาย ฯลฯ
 3. การประกอบอาชีพที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยธรรมชาติไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอก แต่มีการพัฒนาให้ เหมาะสมกับกาลสมัย เช่น การปลูกพืช แบบเกษตรธรรมชาติ การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น
 4. การประกอบอาชีพที่เกิดจากความผสมผสานความรู้เดิมกับแนวคิด หลัก ปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้ในการแก้ปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น เทคโนโลยีการหล่อ โลหะทองเหลือง การนวดข้าว การก่อสร้าง
- รัฐ แก้วแดง(2542) ได้แบ่งเนื้อหาภูมิปัญญาไทยเป็นสาขาต่างๆ ได้ออกเป็น 11 สาขา ดังนี้
1. **สาขาเกษตรกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคน สามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
 2. **สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อ แก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชน ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทาง หัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
 3. **สาขาการแพทย์แผนไทย** หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัย ได้
 4. **สาขาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม** หมายถึง ความสามารถ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้ ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. **สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน** หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคภัณฑ์ เพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. **สาขาสวัสดิการ** หมายถึง ความสามารถในการจัดการสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

7. **สาขาศิลปกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. **สาขาการจัดการองค์กร** หมายถึง ความสามารถในการจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

9. **สาขาภาษาและวรรณกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรม ทุกประเภท

10. **สาขาศาสนาและประเพณี** หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น

11. **สาขาการศึกษา** หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดู การบ่มเพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อและอุปกรณ์การวัดความสำเร็จ

วันเพ็ญ พงษ์พันธุ์บุตร (2542) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่แสดงออกมาเป็นรูปธรรม และเป็นนามธรรมที่เป็นรูปธรรมเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ เช่น พิธีกรรม การแต่งกาย การละเล่นพื้นบ้าน เทคโนโลยีชาวบ้านที่ประดิษฐ์เครื่องทุ่นแรงทางการเกษตร

2. ส่วนที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด ความเชื่อ สติปัญญา ที่มีอยู่ภายในตัวผู้รู้ชาวบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการเรียนการสอน มีดังนี้

ประเวศ วะสี (2534) ได้มีแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การศึกษาของ

ชาติดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายให้ระบบการศึกษาทั้งหมด ศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และทะนุบำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพิมพ์หนังสือ และสื่อในรูปแบบอื่นที่ว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีจำนวนมาก และคุณภาพเหมาะสม และให้นำมาใช้ในการศึกษาทุกระดับ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ระบบการศึกษาทุกระดับ ทำการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัยครู และมหาวิทยาลัย ทำการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งจะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเต็มไปหมด ซึ่งจะทำให้การรับรู้ของระบบการศึกษาสมบูรณ์ขึ้น อันจะมีผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของชาติอย่างสำคัญ
4. ให้มีการสร้างตำราท้องถิ่น ทุกวันนี้โรงเรียนต่างๆ ใช้ตำราที่แต่งไปจากส่วนกลางเป็นใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่นดังกล่าวในตอนต้นๆ แล้วก็จะเห็นได้ชัดเจนว่าระบบการศึกษาของชาติ ต้องเป็นการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้นและทำให้ชาติมีพลังความรู้จากของจริงขึ้นทั่วประเทศ
5. ปรับโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชนอย่างน้อยส่วนหนึ่ง ให้เป็นโรงเรียนชุมชนโดยทำหน้าที่ 3 อย่างคือ
 - 5.1 ศึกษาให้เข้าใจชุมชนตามที่กล่าวในข้อที่ 3
 - 5.2 เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน
 - 5.3 ให้การศึกษาทุกรูปแบบเพื่อชุมชน จากหน่วยราชการอื่นๆ จากภาคธุรกิจ และจากองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นทั่วประเทศ
6. ปรับระบบการศึกษาทั่วไปรวมทั้งในมหาวิทยาลัยด้วยให้เป็นการศึกษาที่รากฐานของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีบูรณาการและโดยเรียนจากประสบการณ์ความเป็นจริง ในสังคมไทยการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นก็เข้าไปอยู่ในการศึกษาที่เป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์
7. การกระทำดังกล่าวข้างต้นต้องการความคล่องตัว รัฐบาลควรจัดงบประมาณอุดหนุนทั่วไปให้หน่วยงานต่างๆ ตัดสินใจการใช้เอง ส่วนรัฐประสานผลงานและตรวจสอบความถูกต้อง
8. ส่งเสริมกลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ และสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน สิ่งทีกล่าวข้างต้นหลายอย่างทำได้ยาก ด้วยโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นทางการในระดับควรส่งเสริมให้ใช้กลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ (Nonformal mechanism) คือผู้ปฏิบัติงานต่างสังกัดรวมตัวกันในรูปกลุ่มหรือชมรม หรือรูปอื่นใดที่เป็นทางการ ซึ่งจะทำให้มีอิสระคล่องตัว มี

ความต่อเนื่อง และมีพลังมากกว่า รัฐบาลควรจัดงบประมาณขององค์กรพัฒนาเอกชนให้ทำการส่งเสริม การศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ของรัฐให้ดีขึ้น และช่วยสานให้เกิดความต่อเนื่องในหน่วยงานของรัฐเอง ภาคธุรกิจควรใช้ทุนทรัพย์ สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน หรือจัดตั้งมูลนิธิหรือสถาบันในรูปเอกชน เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาไทย

9. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยประสานกับจังหวัด ศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอทุกแห่ง ขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญา ชาวบ้านที่มีอยู่มากมายหลากหลายตามทุกหมู่บ้านทั่วประเทศอย่างจริงจัง โดยการเดินทางไปสืบ ค้น

10. สอบถาม ขอความร่วมมือจากชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลมา แล้ววิเคราะห์ จัดระบบแล้วจัดพิมพ์ในรูปของสื่อเอกสารหรือสื่อเผยแพร่อื่นๆ สำหรับการศึกษ ส่งเสริมเผยแพร่ ค้นคว้าวิจัยในระดับลึกต่อไป

11. การศึกษา ค้นคว้า วิจัย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในรากเหง้า พื้นเพของภูมิปัญญาในแต่ละด้าน ในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริงทั้งนี้โดยเน้นให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ การ (Action research) เป็นพิเศษ

12. การส่งเสริมเผยแพร่ โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่เหมาะสมแล้วเลือกสรรอย่าง พิถีพิถันระมัดระวังที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น แต่ละลักษณะนำมาจัดทำสื่อเพื่อทำการเผยแพร่ ทางสื่อมวลชนทุกสาขาตามโอกาสอันเหมาะสม โดยมีเป้าหมายเผยแพร่ในประเทศเพื่อส่งเสริมให้ ชาวบ้านนำความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านั้นไปสืบทอดปรับปรุงให้เหมาะกับสมัย ส่วนการ เผยแพร่ไปสู่ต่างประเทศ เพื่อให้เห็นถึงศักดิ์ศรีอันดีงามของปราชญ์ชาวบ้านไทย และเกียรติ ภูมิของชาติไทยเป็นสำคัญ

13. การสนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ชาวบ้าน โดยการยอมรับในความมี ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ไม่ดูถูกดูแคลนว่าเขาโง่เง่า ยอมรับในศักยภาพของชาวบ้านให้เป็นตัว ของตัวเองให้มีอิสระสามารถตัดสินใจได้เองอย่างมีศักดิ์ศรี เลิกบงการ เลิกครอบงำชาวบ้าน โดย การยกย่องชาวบ้าน ให้กำลังใจในผลงานที่เขาคิดเขาทำ เป็นการเสริมแรงให้มีความเชื่อมั่นว่าเขา มีความสามารถในการช่วยตนเองได้เหมือนอย่างอดีตที่ผ่านมา ผู้สนับสนุนควรเดินทางไปฟังชาว บ้านพูดไปศึกษาความรู้จากชาวบ้าน ไปร่วมทำงานกับชาวบ้าน ช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมที่ ชาวบ้านคิด ชาวบ้านทำด้วยความเคารพ

14. การประสานแผนเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน โดยการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการร่วมมือกันไปศึกษาข้อมูล หาความรู้ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านจากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของชาวบ้าน แล้วสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงสืบทอดปรับปรุงร่วมนี้กำลังแบ่งงานกันทำตามศักยภาพของปราชญ์แต่ละท้องถิ่นแต่ละด้าน โดยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

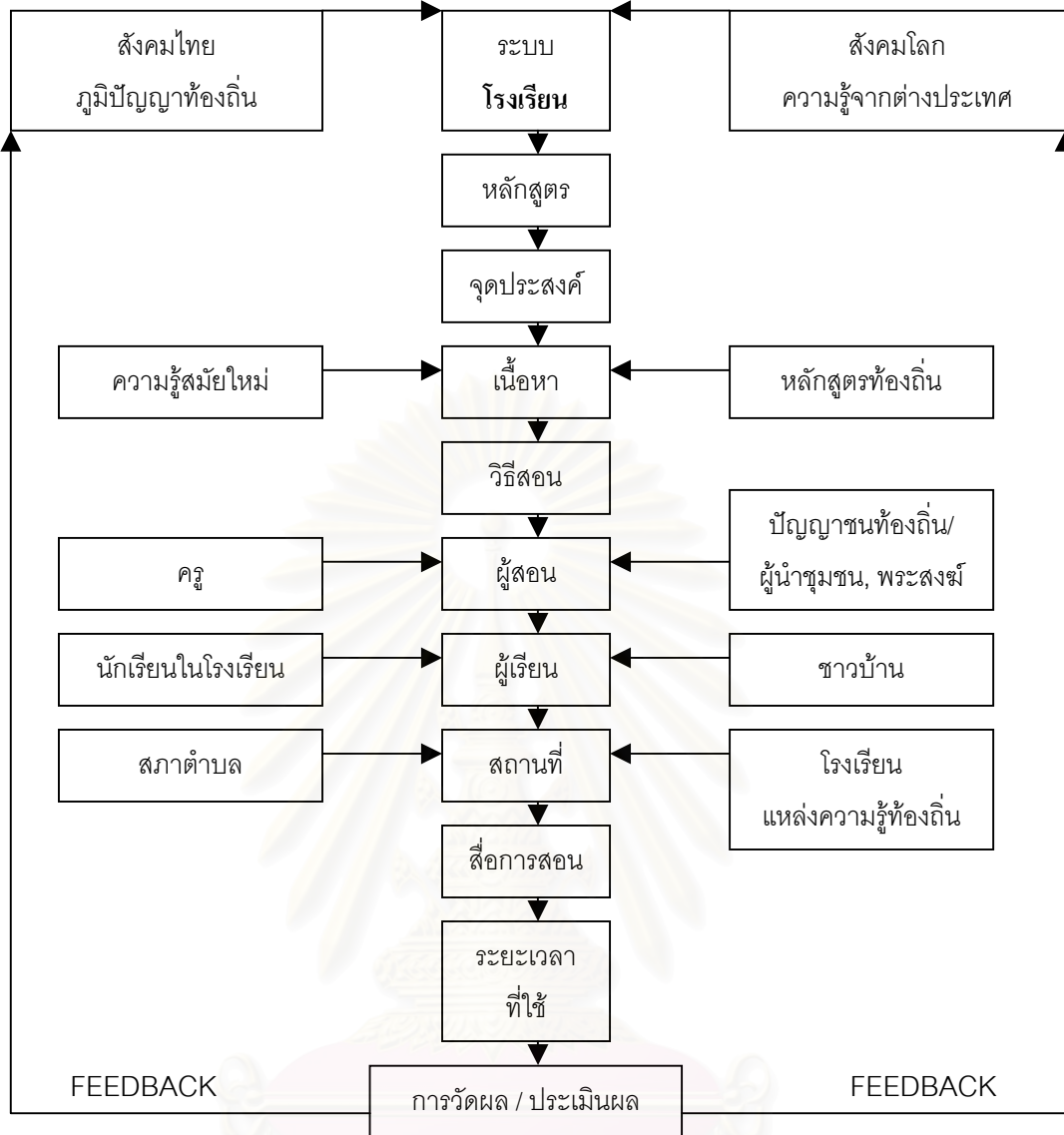
สามารถ จันทรสุรย์ (2534) ได้กล่าวถึงแนวทางการศึกษาและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้านดังนี้

1. การทำความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยอันดับแรก ควรส่งเสริมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นอย่างน้อย จากนั้นควรจัดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้ไปเยี่ยมเยียนศึกษาดูงาน พบปะสนทนากับปราชญ์ชาวบ้านผู้มีผลงานที่น่าชื่นชม น่าสนใจต่างๆ นอกจากนี้ควรให้โอกาสไปร่วมกิจกรรมของชุมชนที่ปราชญ์ชาวบ้านได้จัดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สำหรับเป็นพื้นฐานอันมั่นคงที่จะร่วมวางแผนดำเนินการส่งเสริมพัฒนา พื้นฟู สืบทอดเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านต่อไป
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยประสานกับจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอทุกแห่ง ขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่มากมายหลากหลายตามทุกหมู่บ้านทั่วประเทศอย่างจริงจัง โดยการเดินทางไปสืบค้นสอบถาม ขอความร่วมมือจากชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลมา แล้ววิเคราะห์จัดระบบ แล้วจัดพิมพ์ในรูปของสื่อเอกสารหรือสื่อเผยแพร่อื่นๆ สำหรับการศึกษ ส่งเสริมเผยแพร่ ค้นคว้า วิจัยในระดับลึกต่อไป
3. การศึกษา ค้นคว้า วิจัย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในรากเหง้าพื้นเพของภูมิปัญญาในแต่ละด้าน ในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้ โดยเน้นให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เป็นพิเศษ
4. การส่งเสริมเผยแพร่ โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่เหมาะสมแล้วเลือกสรรอย่างพิถีพิถันระมัดระวังที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น แต่ละลักษณะนำมาจัดทำสื่อเพื่อทำการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกสาขาตามโอกาสอันเหมาะสม โดยมีเป้าหมายเผยแพร่ในประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านนำความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านั้นไปสืบทอดปรับปรุงให้สมสมัย ส่วนการเผยแพร่ไปสู่ต่างประเทศเพื่อให้เห็นถึงศักดิ์ศรีอันดีงามของปราชญ์ชาวบ้านไทย และเกียรติภูมิของชาติไทยเป็นสำคัญ

5. การสนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ชาวบ้าน โดยการยอมรับในความมีภูมิปัญญาของชาวบ้าน ไม่ดูถูกดูแคลนว่าเขาโง่เง่า ยอมรับในศักยภาพของชาวบ้านให้เป็นตัวของตัวเอง ให้มีอิสระสามารถตัดสินใจได้เองอย่างมีศักดิ์ศรี เลิกบงการ เลิกครอบงำชาวบ้าน โดยการยกย่องชาวบ้าน ให้กำลังใจในผลงานที่เขาคิดเขาทำ เป็นการเสริมแรงให้มีความเชื่อมั่นว่าเขามีความสามารถในการช่วยตนเองได้เหมือนอย่างอดีตที่ผ่านมา ผู้สนับสนุนควรเดินทางไปฟังชาวบ้านพูดไปศึกษาความรู้จากชาวบ้าน ไปร่วมทำงานกับชาวบ้าน ช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมที่ชาวบ้านคิด ชาวบ้านทำด้วยความเคารพ

6. การประสานแผนเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน โดยการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการร่วมมือกันไปศึกษาข้อมูล หาความรู้ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านจากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของชาวบ้าน แล้วสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงสืบทอดปรับปรุงร่วมผนึกกำลังแบ่งงานกันทำตามศักยภาพของปราชญ์แต่ละท้องถิ่นแต่ละด้าน โดยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

สำเนียง สร้อยนาคพงษ์ (2535) กล่าวว่า การเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ควรมองที่ตัวบุคคล หรือกิจกรรม แต่ควรมองที่ระบบความคิดของชาวบ้าน การสั่งสมความรู้ ศึกษาศภาพของสังคม สภาพแวดล้อมว่ามีปัจจัย มีเหตุผล มีเกณฑ์อย่างไร ที่จะทำให้เกิดความคิดนั้น พยายามวิเคราะห์หาปัจจัยร่วมของประเด็นต่างๆและที่สำคัญมีการถ่ายทอดและมีการเรียนรู้อย่างไร ซึ่งการศึกษาควรจะไปจัดระบบการถ่ายทอดของชาวบ้านโดยเฉพาะเนื้อหาข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ตามศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นต่างๆ ให้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำรวจว่ามีเรื่องใดอยู่บ้าง ต้องหาข้อมูลอะไรเพิ่มเติมบ้าง รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด แล้วประมวลข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์เป็นการสานต่อ ช่วยสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยพยายามให้เกิดความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ที่ทำงานพัฒนาและทำงานในหมู่บ้าน ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าร่วมในการศึกษาปัญหาท้องถิ่นทุกชั้นตอนเพื่อให้เกิดกระบวนการประสานงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง ระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาแล้วกลั่นกรอง วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา ให้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning networks) เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้แก่ กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน ผู้เรียน สถานที่เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเผยแพร่ ระยะเวลาเรียน การวัดผลและประเมินผล (ดังแผนภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน
 ที่มา : สำเนียง, 2535

กรมวิชาการ (2539ก) ได้จัดสัมมนาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์ได้กำหนดแนวทางการนำหลักสูตรไปให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. โรงเรียนจะต้องทำใจให้กว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษา
2. กิจกรรมที่โรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนทำจะต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และชุมชนจะต้องร่วมมือและประสานใจกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นชัดเจนขึ้นจัดให้มีเครือข่ายในแต่ละภาพ แต่ละกลุ่มในการแสวงหาการเรียนรู้ร่วมกันมีหน่วยงานต่างๆ เข้ารับผิดชอบการดำเนินงานของตน และแก้ปัญหาร่วมกัน ควรมีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น ระหว่างบุคลากรในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียนนั้น บางท้องถิ่นการประสานสัมพันธ์ในโรงเรียนและชุมชนยังไม่ชัดเจนนัก

บทบาทครูผู้สอนควรมีการปรับเปลี่ยน ดังนี้

1. ครูจะต้องศึกษาชุมชน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากชุมชนทั้งจากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนควรนำสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวผู้เรียนหรือสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชนมากำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน
2. ครูจะต้องศึกษาศาสตร์ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งศึกษาวิธีการดึงเอาสิ่งที่เป็นศาสตร์สากลเข้าไปผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ครูควรรหาโอกาสเพิ่มเติมความรู้ และศึกษาวิธีการต่างๆ จากการไปเยี่ยมโรงเรียนอื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตน และพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น
4. ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ครูควรตั้งศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นวิทยากร หรือเป็นที่ปรึกษา ควรระดมบุคลากร คณะบุคคลที่เข้าใจในการศึกษา เช่น พระสงฆ์ องค์กรท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่จะทำได้
5. ครูควรจัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ไม่ยึดแต่หนังสือเรียนเท่านั้น

นันทสาร สีสลับและคณะ (2542) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการศึกษาในระบบไปสู่ภาวะสมดุลแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นคุณค่าแห่งปัญญา เป็นภูมิธรรมแห่งแผ่นดิน คู่กับคนไทยและสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต ถูกทะเลาะไปมากในปัจจุบันและกำลังโน้มเอียงไปสู่กระแสภูมิปัญญาสากลนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่สมดุลดังที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 สรุปไว้ว่า กำลังอยู่ในสภาวะ “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” อาการแสดงออกของปัญหาและความไม่ยั่งยืน เมื่омองจากพัฒนาการทางภูมิปัญญาเป็นดังนี้

1. ขาดการยอมรับภูมิปัญญาไทย
2. การละเลยละทิ้งภูมิปัญญาไทย
3. การรับภูมิปัญญาไทยใหม่เข้ามาอย่างขาดความระมัดระวัง
4. ขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของตน
5. ภูมิปัญญาใหม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
6. การดำรงชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันผิดปกติ

7. ระบบการศึกษาแผนใหม่ละเลยกระบวนการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาไทย
8. ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย
9. การจัดการศึกษาไม่สามารถขยายโอกาสการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาไทยไว้ได้
รุ่ง แก้วแดง (2542) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่ความสำเร็จของภูมิปัญญา
ไทยสู่การศึกษา มีดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดตั้งสภาภูมิปัญญาไทย ในปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งใน
รูปของสมาคม ชมรม มูลนิธิ และบุคคลต่างๆ ได้ให้ความสนใจในเรื่องของภูมิปัญญาไทยทำการ
ศึกษาและวิจัย ได้รวบรวมและดำเนินการสอนอยู่แล้ว ถ้ารัฐบาลจะสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กร
และเครือข่ายในชื่อ “สภาภูมิปัญญาไทย” ขึ้นมา โดยรวบรวมองค์กรเหล่านี้เข้ามาด้วยกัน จำแนก
เป็นกลุ่มเป็นประเภทตามภาคภูมิศาสตร์ ก็จะเป็น “การรวบรวมผู้ทรงความรู้ด้าน ภูมิ
ปัญญาไทย” อย่างจริงจังขึ้นมา เพื่อเป็นที่พึ่งในด้านองค์ความรู้ และเป็นองค์คณะตัดสินใจในเรื่อง
การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยเพื่อการเรียนการสอน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 มีสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาไทยและการศึกษาไทย เพื่อ
ดำเนินการส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยโดยให้เป็นหน่วยงานอิสระ และจะเป็น
สำนักงานบริหารของสภาภูมิปัญญาไทย ขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษากำลังดำเนินการ
เพื่อจัดตั้งสถาบันนี้ขึ้น และให้ออกจากระบบราชการเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินการ
สถาบันนี้จะบริหารโดยกลุ่มนักวิชาการที่สนใจเรื่องภูมิปัญญาไทย ร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ
และเอกชนที่ให้การสนับสนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมภูมิปัญญาไทย การดำเนินการจำเป็นต้องมี
เงินสนับสนุน ฉะนั้น ควรมีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ซึ่งขณะนี้หลายหน่วยงานก็เห็น
ด้วยกับแนวคิดนี้ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เตรียมเสนอเป็นนโยบายต่อรัฐ
บาลเพื่อให้สามารถจัดตั้งกองทุนดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาไทย เพื่อการนำ
ภูมิปัญญากลับสู่การศึกษาของชาติ ที่ผ่านมามีการศึกษาในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ แต่ใน
อนาคตควรมีการเรียนการสอนภูมิปัญญาไทยครบทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน
การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้จะต้องสร้างความเท่าเทียมกัน
ในสถานะของผู้สอนแล้ว ยังต้องยอมรับความเท่าเทียมกันของเนื้อหาวิชาด้วย เพื่อให้สามารถ
ถ่ายโอนการเรียนจากระบบหนึ่งไปยังอีกระบบหนึ่ง ซึ่งหมายถึง การยอมรับภูมิปัญญาไทยว่าไม่ได้
ต่ำต้อยไปกว่าภูมิปัญญาสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกย่องและให้รางวัลครูภูมิปัญญาไทยในปัจจุบันเรามีคนที่มี ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทยอยู่มากไม่น้อยแต่ไม่ได้ให้การยกย่อง ต้องมีการประกาศรายชื่อคนที่ได้ พัฒนานตนเอง จนเป็นครูในสายภูมิปัญญาเน้นเรื่องการเรียนด้วยตนเองและการเรียนนอกระบบโรงเรียนเท่านั้น จะต้องทำให้ได้ในศักดิ์ต่ำกว่าครูที่เรียนตามแนวการศึกษาแบบตะวันตกอย่างที่เป็น อยู่ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ยกย่องคนที่เป็นครู คนที่มีความรู้ในเรื่อง

ภูมิปัญญาเหล่านี้เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้โดยรับค่าตอบแทนที่ไม่ แตกต่างจากครูในปัจจุบัน คนที่มาเป็นผู้สอนผู้ถ่ายทอดก็จะมีหลากหลาย คือจะมีทั้งครูที่ได้รับการ ศึกษา ตามระบบการศึกษาสากลแบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน กับครูที่สะสมความรู้และประสบการณ์ โดยผ่านกระบวนการศึกษาภูมิปัญญาของไทย แต่ได้รับการประเมิน การยกย่อง มีการจ่ายค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกัน โดยไม่จำกัดว่าเป็นฆราวาสหรือสงฆ์ เมื่อครูภูมิปัญญาไทยได้รับการปฏิบัติ อย่างเท่าเทียมกับครูในระบบได้เช่นนี้แล้วเราก็จะสามารถทำชุมชนทุกหนทุกแห่งให้เป็นชุมชนแห่ง ความรู้เป็นชุมชนปัญญาเพราะคนที่จะมาเป็นครูนั้นมาได้หลากหลาย มาได้หลายวิธี โดยวิธีนี้ก็จะ สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยของเราได้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 สร้าง Home page ของศูนย์การเรียนรู้และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาไทย ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสาร โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตนั้นช่วยได้มากใน เรื่องการเรียนการสอน ถ้าเราสร้างและพัฒนา Home page แล้วให้ศูนย์การเรียนรู้และองค์กร ภูมิปัญญาทั้งหลายเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันได้ จะเป็นศูนย์ข้อมูลที่ทำให้การส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

6.1 สรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญา มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นซึ่งการสรรหาอาจใช้วิธีการคัดเลือก ประกวด แสวงหา ให้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติและผลงานของปราชญ์ชาวบ้านที่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นทั่วประเทศ แล้วจัดระบบสาร สนเทศเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 สนับสนุนให้มีการศึกษา เพื่อสร้างเนื้อหา ความรู้ที่สามารถนำมาสนับสนุน การศึกษาการเรียนรู้อะบบอาชีพ และการดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานความคิดและศักยภาพ ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

6.3 ส่งเสริมเชิดชูภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับอย่าง แพร่หลายเพื่อเป็นแบบอย่าง และเกิดแรงเสริมให้ประชาชนมีความภูมิใจและมั่นใจในความคิด และศักยภาพของบรรพบุรุษของตนเอง

6.4 สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ วิชาชีพให้แก่เยาวชนและบุคคลที่สนใจให้

ได้เข้ามาสืบทอดความรู้ และวิชาชีพเหล่านี้ให้คงอยู่ หรือเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมหรือศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนซึ่งกระจายอยู่ในท้องถิ่นทั่วประเทศ เป็นศูนย์กลางข้อมูลอย่างต่อเนื่องแก่ผู้ที่สนใจซึ่งจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

6.5 สนับสนุนให้มีการจัดทำสื่อเกี่ยวกับภูมิปัญญาเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกสาขาเพื่อเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และนำตัวอย่างไปปรับใช้ได้ตามสภาพของท้องถิ่น

6.6 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้ชาวบ้านพึ่งตนเองได้ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้

6.7 บรรจุเนื้อหาด้านภูมิปัญญา ไว้เป็นสาระในการเรียนการสอนทุกระดับทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยเน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงความคิดภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก โดยให้มีการเคารพสติปัญญาความคิดและการตัดสินใจของชาวบ้านเป็นสำคัญ จากแนวคิดของหน่วยงานและนักการศึกษา สรุปได้ว่า แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
3. การสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์กรรัฐและเอกชน

โดยการถ่ายทอดการเรียนรู้ที่เป็นการศึกษาในทั้ง 2 อย่างคือ

1. การศึกษาอย่างเป็นทางการใน 3 ระบบคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ในวิถีชีวิตประจำวันตามปกติ เช่น การศึกษาเรียนรู้ในครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ตลอดจนทั้งศาสนา เป็นต้น (นันทสาร สีสลับและคณะ, 2542) นิคม ชมภูหลง (2542) ได้กล่าวถึง แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีวิธีการดังนี้

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน โดยคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
3. การนำสิ่งที่ป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนออกไปสำรวจข้อมูล แล้วนำมาจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนนำความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชา และการจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
4. การจัดกิจกรรมเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรม เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

- 4.1 การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน
- 4.2 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านของผู้รู้ หรือสถานประกอบการในท้องถิ่น
- 4.3 การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอนในโรงเรียน
- 4.4 การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่อง มาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และวิธีการวัดผล ประเมินผล ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
- 4.5 ครูและนักเรียนสำรวจข้อมูลในท้องถิ่น แล้วนำมากำหนดจัดกิจกรรมการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันในโรงเรียน
- 4.6 การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์มรดก วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แล้วครูจัดกระบวนการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่
- 4.7 ครูเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง

จากแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูอาจเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมามีส่วนร่วม การนำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งความรู้ของชุมชน ครูและนักเรียนศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาสอดแทรกในเนื้อหา กำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ หรือใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ก็ได้

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสุพรรณบุรี

ขนาดและที่ตั้ง

สุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี ในเขตภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทยจัดว่าเป็นจังหวัดที่มีความยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีหลักฐานด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นประจักษ์พยานทำให้สันนิษฐานได้ว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีความเก่าแก่เพราะพบโบราณวัตถุ ตั้งแต่สมัยยุคสัมฤทธิ์และเหล็ก ยุคพูนัน อมราวดี ทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี อุทอง ตั้งแต่ยุคโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สุพรรณบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของอยุธยาด้านตะวันตกในประวัติศาสตร์ ไทยรบกับพม่า จำนวน 33 ครั้ง เป็นการรบติดพันใกล้เมืองหลวง โดยมีสุพรรณบุรีเป็นสมรภูมิ เลือด 6 ครั้งใหญ่ ๆ ชาวสุพรรณบุรีเป็นผู้สืบสายเลือดนักรบโดยแท้ การรบที่ดุเดือดและ เป็นเกียรติประวัติอันยาวนานแห่งสงครามไทยรบกับพม่า คือสงครามยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระมหาอุปราชาที่ดอนเจดีย์ เป็นการประกาศอิสรภาพจากพม่า โดยเด็ดขาด สุพรรณบุรี เดิมเป็นที่ตั้งของ

อาณาจักรทวารวดีโดยมีเมืองอุทองเป็นศูนย์กลางตลอดมา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 ต่อมามีการตั้งเมืองทวารวดีศรีสุพรรณขึ้นใหม่แถบฝั่งตะวันตกของ แม่น้ำสุพรรณบุรี และขยายเขตข้ามฝั่งตะวันออกด้วยรวมเป็นอาณาจักรเรียกว่าเมืองพันธุบุรี ในปี พ.ศ. 1893 ชาวสุพรรณบุรีลงมือสร้างปราสาทราชมณเฑียรขึ้นที่หนองโสน ต่อมากองศรีอยุธยาสิ้นราชธานี สุพรรณบุรีจึงกลายเป็นเมืองร้างชั่วระยะเวลาหนึ่งจนเริ่มมี ผู้คนอพยพมาอยู่ด้วยความสมัครใจและในฐานะเชลยศึก จึงทำให้ประชากรจังหวัดสุพรรณบุรี มีเชื้อสายมาจากไทย มอญ ลาว (ซึ่งมีทั้งลาวเวียง ลาวไซ่ง และลาวพวน) และบางส่วนเป็นชาวเชื้อสายเขมร เช่น พื้นที่ตำบลดิ่งชัน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จนถึงปีพ.ศ. 2394ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ปกครองบ้านเมืองต่างพระเนตรพระกรรณ มาจนทุกวันนี้

สุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรีไหลผ่านตามแนวยาวของจังหวัดจากเหนือจรดใต้จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 4 ลิปดา ถึง 15 องศา 5 ลิปดาเหนือและระหว่างเส้นแวง 99 องศา 17 ลิปดา ถึง 100 องศา 16 ลิปดาตะวันออก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 3-10 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5,358.01 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3.3 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของพื้นที่ภาคกลาง อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 107 (ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340) โดยทางรถไฟประมาณ 142 กิโลเมตร

จังหวัดสุพรรณบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดจังหวัดอุทัยธานี และชัยนาท

ทิศตะวันออก ติดจังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดจังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันตก ติดจังหวัดกาญจนบุรีและอุทัยธานี

ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

ภูมิประเทศ

จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบสูง โดยมีความลาดเทระหว่าง 0-3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดตลอดแนว ตั้งแต่เหนือจรดใต้ บริเวณพื้นที่ต่ำสุดอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ คืออยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 3 เมตร ส่วนทางเหนือของจังหวัดอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 10 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ทำนาข้าว มีแม่น้ำ ลำคลอง

หนองบึงอยู่ทั่วไป แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจากเหนือสุดถึงใต้สุด ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี

ภูมิอากาศ

สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลาง กล่าวคือ ฤดูร้อนได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้พัดผ่านเข้ามาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ทำให้อากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป ฤดูฝนลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดียพัดผ่านมาในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม ทำให้อากาศมีความชุ่มชื้นมีฝนตกโดยทั่วไป ฤดูหนาวได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านเข้ามาในช่วงเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อากาศหนาวเย็นโดยทั่วไป ในปี 2545 อุณหภูมิสูงสุด 39.5 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน อุณหภูมิต่ำสุด 16.5 องศาเซลเซียสในเดือนมกราคม ปริมาณน้ำฝนทั้งปี วัดได้ 887.7 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 110 วัน

การปกครอง และประชากร

ในปี พ.ศ. 2545 การปกครองจังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งส่วนราชการ ออกเป็น 2 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล และ 997 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอดังนี้

1. อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	2. อำเภอดอนเจดีย์
3. อำเภอด่านช้าง	4. อำเภอเดิมบางนางบวช
5. อำเภอบางปลาม้า	6. อำเภอศรีประจันต์
7. อำเภอสองพี่น้อง	8. อำเภอสามชุก
9. อำเภอหนองหญ้าไซ	10. อำเภออู่ทอง

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งการปกครองออกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เทศบาลตำบล 20 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 106 แห่ง จากสถิติของสำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ณ เดือน ธันวาคม 2545 จังหวัดสุพรรณบุรีมีประชากรทั้งสิ้น 863,304 คน เป็นชาย 420,807 คน และหญิง 442,497 คน

ทรัพยากร และแหล่งน้ำ

ดิน หากพิจารณาคุณสมบัติของดินทั้งทางกายภาพและเคมี เช่น เนื้อดิน ความลึกของดิน ความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน ชนิดของแร่ธาตุและปริมาณแร่ธาตุ อาหารของดิน จะพบว่า สภาพของดิน ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เหมาะสมกับการปลูกพืช ดังนี้

1. การทำนาข้าว
2. การเพาะปลูกพืชไร่
3. การเพาะปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผลต่าง ๆ
4. การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทำฟางหญ้าเลี้ยงสัตว์ถาวรสำหรับการปศุสัตว์

แหล่งน้ำ ประกอบด้วยแม่น้ำลำคลองต่างๆ มีแม่น้ำสายใหญ่ ๆ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ และเศรษฐกิจของประชากร ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี เชื่อนกระเสียวซึ่งเป็นสาขาที่สำคัญของแม่น้ำสุพรรณบุรี นอกนั้นเป็นแม่น้ำสายเล็กซึ่งส่วนใหญ่จะไหลลงแม่น้ำท่าจีนเกือบทั้งสิ้น

ป่าไม้ ลักษณะป่าไม้ของจังหวัดสุพรรณบุรี เดิมเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ได้แก่ เต็ง มะค่าโมง ชาก มะค่าแต้ ชิงชัน ตะเคียนทอง ยมหอม แต่สภาพปัจจุบันได้ถูกราษฎรบุกรุกเข้าทำกินในเขต ป่าสงวนหลายแห่ง ถูกเปลี่ยนเป็นไร่อ้อย และใช้ทำนา เป็นต้น

แร่ธาตุ จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีปริมาณแร่ไม่มากนัก พบแร่มีค่าบางชนิดเท่านั้น ได้แก่ ดีบุก พบบริเวณเขาโดดตุงสูง ทางตอนเหนือ อำเภอด่านช้าง นอกจากนี้ยังพบใยหินแกรนิต และหินปูน ใช้ในการก่อสร้าง บริเวณ เขาใหญ่ทางตะวันตก เขาทางตะวันออกและตะวันตกระหว่างเส้นทางคูทองถึงพนมทวนและบริเวณ เชื่อนกระเสียวอำเภอด่านช้าง และยังขุดพบน้ำมันดิบในบริเวณตำบลสวนแตง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งปัจจุบันได้ทำการขุดเจาะแล้ว

การกสิกรรม จากการที่พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีการชลประทานอย่างทั่วถึง ประกอบกับสภาพดินเหมาะสมแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกข้าว การเพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อยเพื่อผลิตน้ำตาล มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวฟ่าง และพืชอื่น

ปศุสัตว์ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นแหล่งเลี้ยงโค สุกร เป็ด ไก่ กระจับปี่ ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจ ที่สำคัญมาก โดยการเลี้ยงจะกระจายอยู่ทั่วไปทุกพื้นที่ของจังหวัด

อุตสาหกรรม ปัจจุบันจังหวัดสุพรรณบุรีมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 1,002 แห่ง จำนวนแรงงาน ทั้งหมด 18,500 คน เงินทุนหมุนเวียน 11,987,273,117 บาทอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ เป็นอุตสาหกรรมเกษตร โดยมีโรงงานน้ำตาลขนาดใหญ่ 3 แห่ง คือที่อำเภอคูทอง สามชุก และอำเภอด่านช้าง ทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในจังหวัดสูง ในอนาคตอุตสาหกรรมของจังหวัดสุพรรณบุรีจะมีบทบาทสำคัญเนื่องจากการตั้งโรงงานขนาดใหญ่ ประกอบกับ มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันตก ที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เพราะในจังหวัดสุพรรณบุรีมีอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตรโดยเฉพาะแบบง่าย ๆ เช่น ผลิตหน่อไม้- กระจับปี่ (หน่อไม้ฝรั่ง หน่อไม้ไผ่) ผลไม้กระป๋อง เช่น แห้วกระป๋อง กระจับปี่กระป๋อง วุ้นหางจระเข้ และ

ลูกตาลกระป๋อง แม้กระทั่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตร อย่างครบวงจรของจังหวัด สุพรรณบุรี คือ การผลิตยอดอ้อยตากแห้ง และซังข้าวโพดบด เพื่อนำไปใช้เป็นวัสดุ อาหารสัตว์ และใช้เพาะเห็ดฟางในต่างประเทศซึ่งมีโรงงานผลิตอยู่ 2 แห่ง ที่อำเภอสองพี่น้อง และอำเภอนองหญ้าไซ

การศึกษา

ทางการศึกษาในปีการศึกษา 2545 จังหวัดสุพรรณบุรีมีโรงเรียนในสายสามัญ จำนวน 498 แห่ง ครู 7,232 คน นักเรียน 144,149 คน ในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษามีสถานศึกษาจำนวน 11 แห่ง อาจารย์ 649 คน นักศึกษา 12,693 คน

การสาธารณสุข

ทางการสาธารณสุขในปีงบประมาณ 2545 จังหวัดสุพรรณบุรีมีโรงพยาบาลของรัฐ 10 แห่ง เอกชน 8 แห่ง แพทย์ 148 คน ทันตแพทย์ 30 คน พยาบาล 1,212 คน

การคมนาคม ขนส่ง และการสื่อสาร

ระบบการคมนาคมเป็นโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของจังหวัด การคมนาคมที่สะดวกทำให้เกิดความคล่องตัวทั้งด้านการผลิตและการตลาด ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และยังเป็นการยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น เส้นทางคมนาคมภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงแบ่งเป็น 2 ทางด้วยกัน คือ

1. การคมนาคมทางรถยนต์ ในปัจจุบันภายในจังหวัดสามารถติดต่อถึงกันได้ทุกอำเภอ สภาพของทางส่วนใหญ่ลาดยาง รายละเอียดระยะทางจากอำเภอเมืองสุพรรณบุรีถึงอำเภอต่าง ๆ มีดังนี้

อำเภอบางปลาม้า	10	กิโลเมตร
อำเภอศรีประจันต์	21	กิโลเมตร
อำเภอดอนเจดีย์	32	กิโลเมตร
อำเภออู่ทอง	32	กิโลเมตร
อำเภอสามชูก	38	กิโลเมตร
อำเภอเดิมบางนางบวช	52	กิโลเมตร
อำเภอนองหญ้าไซ	55	กิโลเมตร
อำเภอสองพี่น้อง	69	กิโลเมตร
อำเภอด่านช้าง	79	กิโลเมตร

ระยะทางติดต่อภายนอกเขตจังหวัด สามารถติดต่อได้ตามเส้นทาง ดังนี้

สุพรรณบุรี - บางบัวทอง - กรุงเทพฯ ระยะทาง 107 กิโลเมตร

สุพรรณบุรี - กำแพงแสน - นครปฐม - กรุงเทพฯ ระยะทาง 160 กิโลเมตร

สุพรรณบุรี - นครปฐม	ระยะทาง 105 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - กาญจนบุรี	ระยะทาง 91 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - นครสวรรค์	ระยะทาง 160 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - พระนครศรีอยุธยา	ระยะทาง 68 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - สิงห์บุรี	ระยะทาง 84 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - ชัยนาท	ระยะทาง 96 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - อ่างทอง	ระยะทาง 44 กิโลเมตร
สุพรรณบุรี - โคกสำโรง	ระยะทาง 143 กิโลเมตร

2. การคมนาคมทางรถไฟ มีขบวนรถไฟสาย กรุงเทพ - สุพรรณบุรี ระยะทางยาวประมาณ 142 กิโลเมตร

โทรศัพท์

ปีงบประมาณ 2545 จังหวัดสุพรรณบุรีมีชุมสายโทรศัพท์ทั้งสิ้น 2 ชุมสาย จำนวนเลขหมาย 36,240 เลขหมาย และมีจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าจำนวน 30,530 เลขหมาย

การไปรษณีย์โทรเลข

ในปีงบประมาณ 2545 จังหวัดสุพรรณบุรี มีที่ทำการไปรษณีย์ทั้งสิ้น 16 แห่ง มีจำนวนไปรษณีย์ภัณฑ์ทั้งสิ้น 7,557,224 ชิ้น

การท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

1. กำแพง คูเมือง และประตูเมือง ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ในเขตตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ขณะนี้ยังเหลือแนวกำแพงดินและคูเมืองให้เห็นชัด อยู่ในช่วงระหว่างเส้นทางจากศาลเจ้าพ่อหลักเมืองไปวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร และประตูเมืองที่เห็นในปัจจุบันสร้างขึ้นใหม่ตามแบบของกรมศิลปากร ตรงสถานที่ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งของประตูเมืองเดิม
2. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ตามแนวถนนมาลัยแมน ด้านหน้าคูเด้นเป็นสง่าด้วยรูปปั้นมังกรขนาดใหญ่ ตัวศาลเป็นที่ประดิษฐานเทวรูปพระอิศวร และพระนารายณ์สลักนูนบนแท่นหินเขียวแท่งเดียวกัน ลักษณะเทวรูปสวมหมวกเตอร์กที่ศาลแห่งนี้ประมาณวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 จีน จะมีการตั้งกระจาด (หรือพิธีทิ้งทาน)
3. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ตั้งอยู่ที่ถนนสมภารคง ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ในสมัยก่อนเป็นศูนย์กลางของเมืองสุพรรณภูมิ เป็นวัดคู่บ้านคูเมืองมีอายุไม่ต่ำกว่า 600 ปี ปรากฏองค์ประธานศิลปะก่อสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ แต่ได้ถูกชาวบ้านลักลอบขุดค้นหาทรัพย์สินจนทรุดโทรม ไปมากพระพิมพ์ผงสุพรรณบุรีที่โด่งดังมาก อันเป็นหนึ่งใน "เบญจภาคี" ก็ได้ไปจากกรุในองค์พระปรางค์นี้

4. พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ ตั้งอยู่ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ห่างจากจังหวัดประมาณ 31 กิโลเมตร ประกอบด้วยพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระศขาธารออกศึก และองค์เจดีย์ยุทธหัตถี ปัจจุบันได้กำหนดให้วันที่ 25 มกราคม ของทุกปีเป็นวันถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ ถือเป็นวันกองทัพไทย พร้อมกันนั้นทางจังหวัดได้จัดให้มีงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์เฉลิมฉลองด้วย

5. สระศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าเสด็จ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นสระโบราณชื่อสระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกศ อยู่ติดกันเป็นหมู่ เดิมใช้น้ำในสระในการประกอบพิธีมูรธาภิเษก และพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียน จัดตั้งเป็นโบราณสถาน

6. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชวนาไทย ตั้งอยู่ที่ถนนพระพินธุวา ในบริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี ภายในจัดแสดงวิวัฒนาการ การทำนาของชวนาแต่อดีต ทั้งกรรมวิธี และอุปกรณ์ที่ใช้รวมถึงจัดแสดงภาพจำลองเหตุการณ์พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ ได้ทรงทำปุ๋ยหมัก หว่าน เก็บเกี่ยวข้าวด้วยพระองค์ ณ แปลงนาสาธิต บึงไผ่แขก เมื่อปี 2529

7. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคูทอง ตั้งอยู่ติดกับที่ว่าการอำเภอคูทอง เป็นพิพิธภัณฑที่จัดแสดงศิลปวัตถุยุคสมัยต่าง ๆ ที่ค้นพบ และวิวัฒนาการของมนุษย์ยุคสมัยต่างๆ ที่เคยอาศัยอยู่ในดินแดนแถบสุพรรณบุรี เครื่องมือเครื่องใช้สมัยหินใหม่ ถึงสมัยสัมฤทธิ์ ศิลปวัตถุสมัยศรีวิชัย ทวารวดี นอกจากนี้ยังมีเรือนพิพิธภัณฑลาวซ่ง อยู่ในบริเวณใกล้เคียง แสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันแบบดั้งเดิมของคนไทยกลุ่มนี้

8. วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูบ้านคูเมืองสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ที่ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ปรากฏชื่อในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน มีพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์องค์ใหญ่ สูงประมาณ 23.48 เมตร ชาวบ้านเรียกหลวงพ่อดโต ประดิษฐานอยู่ภายในวิหารหลังใหญ่ หลวงพ่อดโตเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดใกล้เคียงมาก มีงานเทศกาลประจำปีสมโภช และมนัสการหลวงพ่อดโต ปีละ 2 ครั้ง ในวันขึ้น 5-9 ค่ำ เดือน 5 และเดือน 12

9. วัดพระรูป ตั้งอยู่ที่ถนนขุนช้าง วัดนี้เป็นกรู "พระขุนแผน" ที่เลื่องชื่อ มีพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ที่ถือว่าเป็นพระนอนที่มีพระพักตร์งามที่สุดในประเทศไทย มีเจดีย์สมัยคูทอง และรอยพระพุทธรูปจำลองสลักบนเนื้อไม้ขนาดกว้าง 74 เซนติเมตร ยาว 221 เซนติเมตร หนา 10 เซนติเมตร เป็นโบราณวัตถุที่หาค่าไม่ได้ศิลปะการแกะสลักงดงามมาก

10. วัดสนามชัย ตั้งอยู่ที่ตำบลสนามชัย อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จากหลักฐานตามพงศาวดารเหนือ ประมาณว่าวัดนี้สร้างปี พ.ศ.1746 ปัจจุบันเป็นวัดร้าง เหลือเพียงแต่ซากเจดีย์ด้านเหนือ จากการสำรวจของกรมศิลปากร พบอิฐและเก๋าก้อนเป็นจำนวนมาก สันนิษฐานว่าอิฐธาตุของทหารที่เสียชีวิตจากการสู้รบในสงครามจึงเรียกขานกันว่า "สุสาน ทหารนิรนาม" ปัจจุบันอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งศึกษาด้านประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

1. สวนเฉลิมภัทรราชินี ตั้งอยู่บนถนนนางพิม ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เด่นตระหง่านด้วยหอคอยบรรหารแจ่มใส เป็นหอคอยแห่งแรก และสูงที่สุดในประเทศไทย สูง 123.25 เมตร ส่วนที่เป็นสวนงดงามด้วยไม้ดอกไม้ประดับ นอกจากนี้ยังมีสวนน้ำ พร้อมสไลเดอร์ สวนลายไทย สวนนกพิราบ สนามเด็กเล่น บ่อน้ำพุ
2. สวนนกท่าเสด็จ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าเสด็จ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีนกมาอาศัยทำรังอยู่เป็นจำนวนมากนับหมื่นตัว เช่น นกยาง นกกระสา นกแขวก นกปากห่าง นกกาบบัว และนกกุลลาขาว เป็นต้น ตอนเย็นนกเหล่านี้จะบินกลับรังจนมีดีดฟ้ามัวดิน เป็นธรรมชาติที่น่าชมมาก ขณะนี้กรมป่าไม้ได้จัดตั้งเป็นหน่วยอนุรักษ์นกท่าเสด็จ มีเจ้าหน้าที่ประจำ และสร้างหอดูนกไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมธรรมชาติ ช่วงที่มีนกมาก คือช่วงเดือนตุลาคม
3. บึงฉวาก (บึงบัวแดง) อยู่ในเขตอำเภอดำเนินนางบวช และเป็นเขตติดต่อกับอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดชัยนาท เป็นบึงขนาดใหญ่มาก มีเนื้อที่ประมาณ 2,700 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอดำเนินนางบวช ประมาณ 1,700 ไร่ ในบริเวณบึงเต็มไปด้วยบัวแดง และมีนกเป็ดน้ำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีศาลาสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป
4. บึงหนองจอก อยู่ที่ตำบลวังห้ว อำเภอศรีประจันต์ มีเนื้อที่ประมาณ 78 ไร่ นอกจากเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนแล้ว ยังเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และเพาะพันธุ์ปลา
5. อ่างเก็บน้ำกระเสียว ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง เป็นเขื่อนดิน สร้างกั้นลำห้วยกระเสียวยาว 4,250 เมตร สูง 32.5 เมตร พื้นที่กักเก็บน้ำ 28,750 ไร่ เป็นเขื่อนดินที่มีความยาวมากที่สุดในประเทศไทยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาขนาดใหญ่ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพงดงาม
6. วนอุทยานพุม่วง อยู่ในเขตตำบลจรเข้สามพัน อำเภออู่ทอง ที่ราบเชิงเขาเป็นที่ตั้ง คอกช้างดินสมัยทวารวดี มีถนนขึ้นเขา ผ่านวัดเขาถ้ำเสือ ซึ่งมีกรุพระเครื่องถ้ำเสืออันลือชื่อ และผ่านเลยไปยังที่ทำการวนอุทยานธรรมชาติประกอบด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด เช่น จันทน์กระท่อม จันทน์ผา ประเฝือก และยังมีสวนหินอันสวยงามอีกด้วย

7. วนอุทยานแห่งชาติพุเตย ตั้งอยู่ที่อำเภอด่านช้าง มีเนื้อที่กว่า 2 แสนไร่ จุดที่ น่าสนใจของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ มีทั้งป่าเขา ถ้ำ และน้ำตก เขาพุเตยอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 763 เมตร มีป่าสนสองใบ ในพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่ ซึ่งโดยปกติมักขึ้นบนภูเขาที่มีอากาศหนาว เย็น เป็นป่าที่สวยงามและมีแห่งเดียวในภาคกลาง นอกจากนี้ยังมีถ้ำ คือ ถ้ำนาค ถ้ำหินน้อย ถ้ำย่อยระย้า และถ้ำผาใหญ่ และน้ำตกอีก 4 แห่ง คือ น้ำตกตาด ในตำบลห้วยขมิ้น น้ำตกพุกระทิง ตำบลองค์พระ น้ำตกตะเพินคี่น้อย น้ำตกตะเพินคี่ใหญ่

งานประเพณี และศิลปท้องถิ่น

1. ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีของผู้สืบเชื้อสายไทยพวน ในเขตอำเภอบางปลา ม้า แแถบตำบลมะขามล้ม วัดโบสถ์ โพธิ์ศรี เป็นการบูชาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล งานจะมี ในวันขึ้น 3 ค่ำ และ 7 ค่ำ เดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านจะหยุดทำงาน และเตรียมอาหารนำไปถวาย พระ กลางคืนจะมีงานเลี้ยงฉลอง
2. ประเพณีตักบาตรเทโว เป็นการทำบุญตักบาตร ในเทศกาลออกพรรษา ในวัน แรม 1 ค่ำ เดือน 11 (ประมาณเดือนตุลาคม) ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีขึ้นที่วัดหัวเขา วัดก้ามเขยริ อำเภอดำเนินนางบวช วัดเขาพระ อำเภออู่ทอง วัดวรจันทร อำเภอมืองสุพรรณบุรี ชาวบ้านนิยม ทำขนมต้ม ลูกโยน ใส่บาตรให้กับพระสงฆ์
3. ประเพณีบุญบั้งไฟ จัดขึ้นในหมู่ผู้สืบเชื้อสายไทยพวน ไทยเวียง อำเภอ บางปลา ม้า แแถบตำบลวัดโบสถ์ มะขามล้ม โพธิ์ศรี และกมม่วง อำเภออู่ทอง แถบตำบลบ้านช้าง บ้านขาม ดอนคา จรั และหนองโคก เป็นประเพณีสืบทอดมาจากความเชื่อเรื่องบั้งไฟเสี่ยงทายให้ ฝนตก ต้องตามฤดูกาล มีการจัดทำบั้งไฟแห่แห่นไปวัดและยิงบั้งไฟที่วัด งานจะตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (ประมาณเดือนพฤษภาคม)
4. งานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ จัดขึ้น ณ บริเวณพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ อำเภอ ดอนเจดีย์ ในบริเวณงานจะจัดให้มีการแสดง แสงเสียงยุทธหัตถีชนช้างเกิดพระเกียรติ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช การออกร้านของหน่วยราชการ อำเภอ และภาคเอกชน รวมทั้ง การ แสดงมหรสพต่างๆ งานนี้จะจัดในช่วงปลายเดือนมกราคม ของทุกปี
5. งานเทศกาลทิ้งกระจาด เป็นประเพณีตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา นิกาย มหายานของชาวไทยเชื้อสายจีน ถือเป็นการทำบุญทำทานอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วง ลับไปแล้วด้วยการบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ให้แก่คนยากจน ประเพณีนี้จะเริ่มในราวเดือนสิงหาคม - กันยายน ของทุกปี สถานที่จัดงานตั้งแต่สมาคมตงฮั่วฮ่วยกง จนถึงด้านหลังเทศบาลเมือง สุพรรณบุรี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติพิศ ศิริสูตร (2537) ศึกษาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ประชากรได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์อำเภอ และปราชญ์ชาวบ้าน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีและการประกอบอาชีพของท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะของการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมการปรับรายละเอียดเนื้อหา ปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน โดยเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ ช่างเทคนิคชาวบ้านและนิมนต์พระสงฆ์มามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

มณฑิชา ชนะสิทธิ์ (2539) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้านสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้รับผิดชอบโครงการของโรงเรียนครูผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ในด้านสร้างหลักสูตรนั้นโรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวความคิดของโครงการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะของการศึกษา เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน การนำหลักสูตรไปใช้โรงเรียนส่วนใหญ่เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านเกษตรกรรมมาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหา ผู้บริหารทำการนิเทศการสอนโดยให้คำปรึกษาและสังเกตการสอนในด้านการประเมินผลหลักสูตรนั้นโรงเรียนส่วนใหญ่มีการปรับปรุงหลักสูตรเนื่องจาก ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการและขาดแคลนงบประมาณ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนใช้เวลามากกว่าที่กำหนด และครูผู้สอนไม่มีการจัดทำแผนการสอน

นิตยา บุตรศรี (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 10 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านการประกอบอาชีพ มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน

ลักษณะของการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมโดยดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาและกลุ่มวิชาการงานและอาชีพในระดับมัธยมศึกษา ปัญหาที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึงไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน

วิสากุล กองทองนอก (2543) ได้ศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน 204 คน ครูผู้สอน 354 คน และผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาและประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหาร 10 คน ครูผู้สอน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) สามารถนำไปใช้ในรายวิชา ภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมใช้โดยอ้อมมากกว่าโดยตรง

มาลินี สวยศำข้าว (2538) ได้ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า ครูสังคมส่วนใหญ่ ใช้ความรู้เรื่องประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับบุญ-บาป และนรก-สวรรค์ หมู่บ้านวัฒนธรรม หรือแหล่งวัฒนธรรม และชีวิตประวัติของบุคคลในท้องถิ่น วิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์รายวิชาที่สอดคล้องกัน จัดซื้อ ขอยืม และขอบริจาคสื่อการเรียนการสอนจากแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น และจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนขึ้น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้การบรรยายประกอบการซักถาม อธิบายและใช้สื่อประกอบ และสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาที่สอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนและบริเวณโรงเรียน ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในท้องถิ่น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมและความสนใจของนักเรียนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมินผลงาน และ

การทดสอบแบบปรนัย ส่วนปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหา ดังนี้ คือ ด้านการเตรียมการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคล ขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนขาดทักษะในด้าน การอภิปราย และแสดงความคิดเห็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นักเรียน ขาดทักษะในการทำข้อทดสอบแบบอัตนัย ข้อเสนอแนะที่ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่เสนอ ได้แก่ ขอ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดอบรมและสนับสนุนงบประมาณให้ครูสามารถดำเนินการทั้งด้านการจัด เตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ สามารถวัดและประเมินผลการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมหมาย สว่างวัฒนารักษ์ (2546) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และในการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ นำ ภูมิปัญญาด้านคติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรม พัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการ เรียนรู้ ส่วนปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ผู้ รู้ในท้องถิ่นไม่มีเวลามาร่วมประชุม ทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ และบุคลากรในโรงเรียน ขาด ความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

วศิษฎ์ นาสารีย์ (2544) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ สอนวิชาศิลปศึกษาเห็นด้วยมากเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนวิชาศิลปศึกษา ในทุกด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายในการสอน ด้านเนื้อหาวิชาที่สอน ด้าน กิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนและการสอน และด้านการ ประเมินผล แนวคิดของปราชญ์ท้องถิ่นในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนวิชาศิลปศึกษามีดังนี้ คือ ด้านจุดมุ่งหมายในการสอน ควรเน้นเรื่องความรู้เกี่ยวกับประวัติ

ความเป็นมาของศิลปะท้องถิ่น และการสร้างสรรค์งานศิลปะท้องถิ่น ด้านเนื้อหาวิชาที่สอน ควรเน้นเรื่องของการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมทางพระพุทธศาสนากับคุณค่าของศิลปะท้องถิ่นที่มีต่อการดำรงชีวิต ด้านกิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ควรเน้นในเรื่องความซาบซึ้งในศิลปะท้องถิ่น และการมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ศิลปะท้องถิ่น ด้านวัสดุ อุปกรณ์ในการเขียนและการสอน ควรเน้นเรื่องการใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น ด้านการประเมินผล ควรใช้วิธีการสังเกตและการมอบหมายการสร้างสรรค์งานศิลปะท้องถิ่น

อังกูล สมคะเนย์ (2535) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะของการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ด้วยวิธีการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ หรือช่างเทคนิคชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร คือไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณด้านนโยบาย และการนิเทศติดตามผลทั้งศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนาหลักสูตร

ประกอบ ใจมั่น (2539) ได้ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน 30 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ คือ การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้คำนึงถึงผู้เรียนหลักสูตร เนื้อหาวิชา และคุณสมบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น การเตรียมการ มีการเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนและเตรียมการเรียนการสอน ล่วงหน้าก่อนการเรียนการสอน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชั้นดำเนินการสอน โดยมีการสาธิตแบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติงาน การประเมินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประเมินผู้เรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสังเกตระหว่างการเรียนการสอน ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบ คือ ขาดแคลน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนยุ่งยากล่าช้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลาร่างและภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะ ประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ ครูผู้สอนมีความต้องการ งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน วัสดุ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่สอน และ
ต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว สรุปได้ว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่
ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
นักเรียนสนใจเรียน และยังทำให้เกิดประสบการณ์ร่วมกันกับนักเรียนทั้งชั้นด้วย ซึ่งในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นครูจะต้องมีการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
กำหนดวัตถุประสงค์ มีการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น เตรียมความพร้อมก่อนการใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นควรจัดให้นักเรียนมี
ส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเมินผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยทุกครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โดยใช้แบบจำลอง ASSURE มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ ที่เกี่ยวข้องกับ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน แนวนโยบายทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.2 ศึกษาแบบจำลองการสอนต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอนตามรูปแบบจำลองแอสซัวร์

1.3 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน

1.4 สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครูแกนนำ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ โดยผู้วิจัยได้ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โรงเรียนที่มีครูแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี และครูแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

1.5 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น มาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อกำหนด กรอบแนวคิด และสร้างเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูแกนนำที่ได้รับรางวัล ปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ.2546 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 409 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ (Yamane,1973) โดยยอมให้เกิดความผิดพลาดที่ระดับ .05 คำนวณได้ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนประชากรทั้งหมด

e คือ ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (5%)

แทนค่า N เท่ากับ 409 คน

e เท่ากับ 0.05

$$\text{เพราะฉะนั้น } n = \frac{409}{1 + 409(0.05)^2} = 202$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 202 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 49.39 ของประชากรทั้งหมด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้จำแนกขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ดังแสดงใน

ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาระการเรียนรู้

สาระที่	สาระการเรียนรู้	จำนวนประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
1.	ภาษาไทย	130	64
2.	คณิตศาสตร์	40	20
3.	วิทยาศาสตร์	52	26
4.	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	48	24
5.	สุขศึกษา และพลศึกษา	13	6
6.	ศิลปะ	62	31
7.	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	42	21
8.	ภาษาต่างประเทศ	22	10
	รวม	409	202

เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับสลาก ตามบัญชีรายชื่อของครูแกนนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ที่ได้รับรางวัลปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2546 ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามหลักการแบบจำลอง ASSURE ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist Response)

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเติมคำ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ มี 6 ด้าน คือ

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. การตอบสนองของผู้เรียน

6. การประเมินผล

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale)

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale)

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 3 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด
4	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคมาก
3	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง
2	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคน้อย
1	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด

การสร้างแบบสอบถาม

1. คีกรรวบรวบข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. นำความรู้ที่ได้มาออกแบบสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. สร้างแบบสอบถาม และประเด็นปัญหาให้ครอบคลุมขอบเขตของการวิจัย โดยผู้วิจัยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอน แต่ละตอนมีจำนวนข้อคำถามดังนี้

3.1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ

3.2. ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนแบบเติมคำ

3.3. การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลองแอสซัวร์

3.3.1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน จำนวน 2 ข้อ

3.3.2. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน 3 ข้อ

3.3.3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 4 ข้อ

3.3.4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน จำนวน 2 ข้อ

3.3.5. การตอบสนองของผู้เรียน จำนวน 3 ข้อ

3.3.6. การประเมินผล จำนวน 5 ข้อ

3.4 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.4.1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน จำนวน 6 ข้อ

3.4.2. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

3.4.3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 4 ข้อ

3.4.4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน จำนวน 8 ข้อ

3.4.5. การตอบสนองของผู้เรียน จำนวน 4 ข้อ

3.4.6. การประเมินผล จำนวน 5 ข้อ

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัย 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอน 2 คน ตรวจสอบความตรงและความถูกต้องของเนื้อหา สำนวนภาษา ลักษณะข้อคำถาม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. เสนอแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปดำเนินการทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะรวบรวมข้อมูล 32 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทดลองใช้แบบสอบถามกับครูแกนนำในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ซึ่งมีรายละเอียดจำนวนครูจำแนกตามสาระการเรียนรู้ดังนี้

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้แบบสอบถาม

สาระที่	สาระการเรียนรู้	จำนวน (คน)
1.	ภาษาไทย	4
2.	คณิตศาสตร์	4
3.	วิทยาศาสตร์	4
4.	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	4
5.	สุขศึกษาและพลศึกษา	4
6.	ศิลปะ	4
7.	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	4
8.	ภาษาต่างประเทศ	4
	รวม	32

9. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) คำนวณโดยใช้โปรแกรม SPSS ซึ่งผลจากการทดสอบได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.996

10. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้เป็นแบบสอบถามในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีในแต่ละเขต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีในแต่ละเขต ตลอดจนขอความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปรับด้วยตนเองโดยนัดวันเวลาในการขอรับแบบสอบถามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขต
3. ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถาม ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน แบบสอบถามทั้งหมด 202 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92
4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและนำแบบสอบถามมาประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

สถิติภาคบรรยาย (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน

วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 3 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลอง แอชชัวร์

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน มี
เกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard
Deviation) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของปัญหาและอุปสรรคการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
การสอน มีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	มีปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ตามแบบจำลองเอชซัวร์ (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูแกนนำที่ได้รับรางวัลปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2546 จำนวน 185 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 5 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกรายการ (Checklist) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน เป็นแบบเติมคำ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย แสดงรายละเอียดในภาคผนวก ก

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองเอชซัวร์ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ดังแสดงในตารางที่ 5 – 10

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ดังแสดงในตารางที่ 11 - 16

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนตัว	(n = 202)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	48	23.80
หญิง	154	76.20
2. อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	8	40.00
31 – 35 ปี	17	8.40
36 – 40 ปี	16	7.90
41 – 45 ปี	60	29.70
46 – 50 ปี	68	33.70
51 ปีขึ้นไป	33	16.30
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	9	4.50
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	173	85.60
ปริญญาโท	20	9.90
สูงกว่าปริญญาโท	0	0.00
4. ปี พ.ศ.ที่ได้รับรางวัลครูแกนนำ		
2544	60	29.70
2545	75	37.10
2546	67	33.20
5. สาขาวิชาที่ได้รับรางวัลครูแกนนำ		
ภาษาไทย	35	17.30
คณิตศาสตร์	17	8.40
วิทยาศาสตร์	21	10.40
นาฏศิลป์	23	11.40

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	(n = 202)	
	จำนวน	ร้อยละ
การงานพื้นฐานอาชีพ	7	3.50
ก่อนประถม	14	6.90
สิ่งแวดล้อม	9	4.50
ดนตรี	9	4.50
ศิลปศึกษา	11	5.40
คอมพิวเตอร์	3	1.50
พลศึกษา	8	4.00
นุรณการ	5	2.50
ภาษาอังกฤษ	12	5.90
จริยธรรม	1	0.50
สังคมศึกษา	14	6.90
เกษตรกรรม	5	2.50
คหกรรม	4	2.00
แนะแนว	1	0.50
อื่นๆ	3	1.50
6. ประสบการณ์ในการสอน		
1 - 5 ปี	3	1.50
6 - 10 ปี	29	14.40
11 - 15 ปี	33	16.30
16 ปีขึ้นไป	137	67.80
7. การอบรมหรือประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน		
เคย	58	28.70
ไม่เคย	144	71.30

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 76.20 มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี มากที่สุด คือ ร้อยละ 33.70 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.70 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด คือ ร้อยละ 85.60 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 9.90

ครูแกนนำส่วนใหญ่ได้รับรางวัลครูแกนนำปีพุทธศักราช 2545 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.10 รองลงมาได้รับรางวัลครูแกนนำปีพุทธศักราช 2546 และ ปีพุทธศักราช 2544 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 33.20 และ 29.70 ตามลำดับ

สาขาวิชาที่ได้รับรางวัลครูแกนนำมากที่สุด คือ ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 17.30 รองลงมาคือ นาฏศิลป์ และวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 11.40 และ 10.40 ตามลำดับ ส่วนสาขาวิชาที่ได้รับรางวัลครูแกนนำน้อยที่สุดคือ แขนง และจริยธรรม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.50

ครูแกนนำมีประสบการณ์ในการสอน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.80 รองลงมา มีประสบการณ์ในการสอน 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.30 และประสบการณ์ในการสอนน้อยที่สุดคือ 1 – 5 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.50

ครูแกนนำส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 71.30

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน

ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ทั้ง 11 กลุ่ม พบว่า มีการนำองค์ความรู้กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม มาใช้สอนมากกว่ากลุ่มอื่น และนำมาใช้ในวงชั้นที่ 3 มากที่สุด ซึ่งสรุปการใช้แต่ละกลุ่ม ได้ดังนี้ ส่วนข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก

กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้ในเรื่อง ประวัติบ้านแก้าห้อง มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ พิพิธภัณฑสถานเรือยาว

กลุ่มที่ 2 ด้านเกษตรกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การเลี้ยงสัตว์ มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การประกอบอาชีพในท้องถิ่น

กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การจักสาน มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การทำยาสมุนไพร

กลุ่มที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ยาจากสมุนไพร มาใช้สอนมากที่สุด

กลุ่มที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ยาเสพติด มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่ 6 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การบริหารกองทุนหมู่บ้านและสหกรณ์ออมทรัพย์

กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ดนตรีไทย มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ เพลงพื้นบ้าน

กลุ่มที่ 8 ด้านภาษาและวรรณกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มที่ 9 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ศาสนาพุทธ มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ วันสำคัญทางศาสนา

กลุ่มที่ 10 ด้านโภชนาการ ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การถนอมอาหารมาใช้สอนมากที่สุด

กลุ่มที่ 11 ด้านการจัดการ ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง กลุ่มแม่บ้าน และการสงเคราะห์คนชรา มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ สหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้าน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอสซัวร์
 ตารางที่ 4 ข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลอง
 แอสซัวร์

ด้านที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. การวิเคราะห์ผู้เรียนท่านคำนึงถึง			
1.1 พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน	3.98	0.83	มาก
1.2 ความสนใจของผู้เรียน	4.18	0.72	มาก
1.3 ความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.93	0.8	มาก
1.4 ระยะเวลาการให้ความสนใจต่อบทเรียน	3.74	0.65	มาก
1.5 สภาพพื้นฐานครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา	3.41	0.87	ปานกลาง
1.6 ความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา	3.12	0.96	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
2. ท่านนำผลการวิเคราะห์ผู้เรียนไปปฏิบัติด้าน			
2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้	3.92	0.77	มาก
2.2 การเลือกเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.89	0.83	มาก
2.3 การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน	3.95	0.69	มาก
2.4 การเลือกการวัดและประเมินผล	3.76	0.77	มาก
2.5 การสอนซ่อมเสริม	3.36	0.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่ มีการวิเคราะห์ผู้เรียนโดยคำนึงถึงผู้เรียนระดับมากอันดับแรก คือ ความสนใจของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือ พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.98$) และความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 3.93$)

การนำผลการวิเคราะห์ผู้เรียนไปปฏิบัติระดับมากอันดับแรก คือ ด้านการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.92$) และการเลือกเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.89$)

ตารางที่ 5 ข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลอง
แอสซัวร์

ด้านที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน	3.96	0.73	มาก
2. การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ ก่อนทำการสอน	3.97	0.69	มาก
3. จุดประสงค์ที่ท่านนำมาปฏิบัติในการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียน			
3.1 เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.91	0.76	มาก
3.2 เพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.84	0.77	มาก
3.3 เพื่อพัฒนาเจตคติการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ยังนำองค์ความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวันของตนเอง	3.93	0.79	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่อง การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับดังนี้ คือ การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนทำการสอน ($\bar{X} = 3.97$) นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.96$) และจุดประสงค์ที่นำมาปฏิบัติในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนเพื่อพัฒนาเจตคติการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งนี้ยังนำ องค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ($\bar{X} = 3.93$)

ตารางที่ 6 ข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลอง
แอสซัวร์

ด้านที่ 3 การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. การดำเนินการในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูแกนนำคำนึงถึง			
1.1 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับ หลักสูตรและเนื้อหาที่สอน	4.02	0.80	มาก
1.2 ความต้องการของผู้เรียน	3.86	0.76	มาก
1.3 การตอบสนองของผู้เรียน	3.79	0.74	มาก
1.4 สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น	3.63	0.79	มาก
1.5 ผู้รู้ในท้องถิ่น	3.74	0.94	มาก
1.6 ทรัพยากรในท้องถิ่น	3.75	0.84	มาก
1.7 เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.41	0.82	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
2. บุคคลที่ครูแกนนำได้ขอคำแนะนำปรึกษา			
2.1 ผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง	3.80	1.06	มาก
2.2 วิทยากรท้องถิ่น	3.72	0.97	มาก
2.3 ผู้บริหารโรงเรียน	3.72	0.96	มาก
2.4 เพื่อนครูในโรงเรียน	3.70	0.78	มาก
2.5 ศึกษานิเทศก์	2.93	0.96	ปานกลาง
2.6 นักเรียน	3.58	0.95	มาก
2.7 เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.13	0.98	ปานกลาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
3. สถานที่ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม			
3.1 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง	3.36	1.06	ปานกลาง
3.2 ห้องสมุดทั่วไป	3.31	0.88	ปานกลาง
3.3 พิพิธภัณฑ์	2.85	1.07	ปานกลาง
3.4 เว็บไซต์ต่างๆ	3.14	1.20	ปานกลาง
4. ค้นคว้า รวบรวมองค์ความรู้	3.38	0.97	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า ในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นครูแกนนำส่วนใหญ่คำนึงถึงประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาที่สอนในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมาคือ คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.86$) และการตอบสนองของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.79$)

บุคคลที่ครูแกนนำส่วนใหญ่ขอคำแนะนำ ปรีกษาในระดับมากอันดับแรก คือ ผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมาคือ วิทยากรท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียน ($\bar{X} = 3.72$)

สถานที่ที่ครูแกนนำส่วนใหญ่ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในระดับปานกลางทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง ($\bar{X} = 3.36$) ห้องสมุดทั่วไป ($\bar{X} = 3.31$) และเว็บไซต์ต่างๆ ($\bar{X} = 3.14$)

และครูแกนนำส่วนใหญ่มีการค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$)

ตารางที่ 7 ข้อมูลการวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลอง
แอสซัวร์

ด้านที่ 4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. การดำเนินการในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน			
1.1 ศึกษาเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.76	0.85	มาก
1.2 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์	3.73	0.88	มาก
1.3 เตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก	3.66	0.87	มาก
1.4 เตรียมผู้เรียน	3.81	0.83	มาก
1.5 เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน	3.93	0.80	มาก
1.6 การติดตามผล	3.74	0.86	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
2. ครูแกนนำใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไปนี้ในการสอน อย่างน้อยเพียงใด <u>กลุ่มที่ 1</u> ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และ องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา			
1.1 การประกอบพิธีกรรม	2.99	1.35	ปานกลาง
1.2 ความเชื่อของลัทธิทางศาสนา			
1.2.1 แบบพุทธ	3.48	1.33	ปานกลาง
1.2.2 แบบพราหมณ์	1.64	1.33	น้อย
1.2.3 แบบผี	2.06	1.45	น้อย
1.3 องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา	2.63	1.31	ปานกลาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
<u>กลุ่มที่ 2</u> ด้านเกษตรกรรม			
2.1 การทำเกษตรผสมผสาน	2.76	1.42	ปานกลาง
2.2 เกษตรธรรมชาติ	2.86	1.41	ปานกลาง
2.3 แก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด	2.30	1.32	น้อย
2.4 แก้ปัญหาด้านการผลิต	2.39	1.39	น้อย
2.5 ปรับใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสมกับการเกษตร	2.37	1.46	น้อย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและนวัตกรรม			
3.1 ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป ผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัยและประหยัด	1.64	1.51	น้อย
3.2 รวมกลุ่มโรงสี	1.27	1.35	น้อยที่สุด
3.3 รวมกลุ่มนวัตกรรม	1.51	1.50	น้อย
3.4 การทอดผ้าพื้นเมือง	1.26	1.38	น้อยที่สุด
3.5 การจักสาน	1.70	1.50	น้อย
3.6 การทำไม้กวาด	1.44	1.45	น้อยที่สุด
3.7 การจักสานหวาย	1.30	1.40	น้อยที่สุด
3.8 การทอเสื่อ	1.38	1.44	น้อยที่สุด
3.9 การทำเครื่องปั้นดินเผา	1.29	1.39	น้อยที่สุด

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
<u>กลุ่มที่ 4</u> ด้านการแพทย์แผนไทย			
4.1 ยาจากสมุนไพร	2.22	1.63	น้อย
4.2 การนวดแผนโบราณ	2.04	1.58	น้อย
4.3 การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน	2.37	1.56	น้อย
<u>กลุ่มที่ 5</u> ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
5.1 การปลูกป่าทดแทน	2.43	1.55	น้อย
5.2 การอนุรักษ์ป่า	2.65	1.60	ปานกลาง
5.3 การอนุรักษ์น้ำ ดิน หิน แร่ธาตุต่างๆ	2.78	1.53	ปานกลาง
<u>กลุ่มที่ 6</u> ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน			
6.1 สหกรณ์ออมทรัพย์	2.54	1.68	ปานกลาง
6.2 สวัสดิการการประกันคุณภาพชีวิต	2.09	1.56	น้อย
6.3 กองทุนช่วยเหลือคนชรา	1.72	1.51	น้อย
6.4 กองทุนหมู่บ้านแก้ไขปัญหาความยากจน	1.87	1.52	น้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
<u>กลุ่มที่ 7</u> ด้านศิลปกรรม			
7.1 จิตรกรรม	1.73	1.48	น้อย
7.2 ประติมากรรม	1.71	1.41	น้อย
7.3 นาฏศิลป์	2.58	1.49	ปานกลาง
7.4 ดนตรี	2.09	1.50	น้อย
7.5 ทักษะศิลป์	2.07	1.59	น้อย
7.6 คีตศิลป์	2.62	1.58	ปานกลาง
7.7 การละเล่นพื้นบ้าน	2.76	1.44	ปานกลาง
7.8 นันทนาการ	2.70	1.51	ปานกลาง
<u>กลุ่มที่ 8</u> ด้านภาษาและวรรณกรรม			
8.1 การอนุรักษ์ภาษาถิ่น	2.70	1.51	ปานกลาง
8.2 วรรณกรรมท้องถิ่น	2.91	1.45	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
<u>กลุ่มที่ 9</u> ด้านปรัชญา ศาสนา และ ประเพณี			
9.1 ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอน ทางศาสนา	2.92	1.47	ปานกลาง
9.2 การถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอน ทางศาสนา	2.25	1.61	น้อย
9.3 การถ่ายทอดการบวชป่า	1.70	1.62	น้อย
<u>กลุ่มที่ 10</u> ด้านโภชนาการ			
10.1 การทำปลาร้า	1.62	1.57	น้อย
10.2 การทำขนมสาลี	1.54	1.54	น้อย
10.3 การทำแห้วกระป๋อง	1.65	1.62	น้อย
10.4 การเลือกปรุงแต่ง ประดิษฐ์อาหาร และยาได้เหมาะสมกับความกับความต้องการของร่างกาย	1.73	1.51	น้อย
10.5 การผลิตอาหารและยาเป็นสินค้า เพื่อบริการ และส่งออก	1.54	1.50	น้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
<u>กลุ่มที่ 11</u> ด้านการจัดการ			
11.1 การจัดการองค์กรกลุ่มแม่บ้าน	1.68	1.46	น้อย
11.2 การจัดการผู้เฒ่า คนชราในชุมชน	1.68	1.49	น้อย
11.3 การจัดการแก้ไขปัญหาความยากจน	2.25	1.59	น้อย

จากตารางที่ 7 พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในการดำเนินการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.93$) เตรียมผู้เรียน ($\bar{X} = 3.81$) ศึกษาเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.76$) การติดตามผล ($\bar{X} = 3.74$) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 3.73$) เตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.66$)

เมื่อแบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 11 กลุ่ม พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา พบว่า ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$) และในเรื่องความเชื่อของลัทธิทางศาสนาก็มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่ ความเชื่อแบบพุทธ ($\bar{X} = 3.48$) ส่วนความเชื่อแบบผี ($\bar{X} = 2.06$) และความเชื่อแบบพราหมณ์มีการปฏิบัติในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.64$) ส่วนในเรื่ององค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.63$)

กลุ่มที่ 2 ด้านเกษตรกรรม พบว่า การปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรก คือเกษตรธรรมชาติ ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาคือ การทำเกษตรผสมผสาน ($\bar{X} = 2.76$) การปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ การแก้ปัญหาด้านการผลิต ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือ การแก้ปัญหาด้านการตลาด ($\bar{X} = 2.30$)

กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม พบว่า การปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ การจักสาน ($\bar{X} = 1.70$) รองลงมาคือ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ การบริโภคอย่างปลอดภัยและประหยัด ($\bar{X} = 1.64$) และการรวมกลุ่มหัตถกรรม ($\bar{X} = 1.51$) ส่วนการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือ การทอผ้าพื้นเมือง ($\bar{X} = 1.26$)

กลุ่มที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน ($\bar{X} = 2.37$) ยาจาก สมุนไพร ($\bar{X} = 2.22$) และการนวดแผนโบราณ ($\bar{X} = 2.04$)

กลุ่มที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การปฏิบัติ ระดับปานกลางอันดับแรกคือ การอนุรักษ์น้ำ ดิน หิน แร่ธาตุต่างๆ ($\bar{X} = 2.78$) รองลงมาคือ การ อนุรักษ์ป่า ($\bar{X} = 2.65$) ส่วนการปลูกป่าทดแทนมีการปฏิบัติระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$)

กลุ่มที่ 6 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน พบว่า การปฏิบัติระดับปานกลาง คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ ($\bar{X} = 2.54$) และการปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ สวัสดิการการประกันคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 2.09$) รองลงมาคือ กองทุนช่วยเหลือคนชรา ($\bar{X} = 1.72$)

กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม พบว่า การปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรก คือ การละเล่นพื้นบ้าน ($\bar{X} = 2.76$) รองลงมา คือ นันทนาการ ($\bar{X} = 2.70$) ส่วนการปฏิบัติระดับน้อย อันดับแรกคือ ดนตรี ($\bar{X} = 2.09$) รองลงมาคือ ทักษะศิลป์ ($\bar{X} = 2.07$)

กลุ่มที่ 8 ด้านภาษาและวรรณกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ วรรณกรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.09$) การอนุรักษ์ภาษาถิ่น ($\bar{X} = 2.70$)

กลุ่มที่ 9 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี พบว่า มีการปฏิบัติระดับปานกลาง คือ ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ($\bar{X} = 2.92$) การปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ การ ถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอนทางศาสนา ($\bar{X} = 2.25$) รองลงมาคือ ถ่ายทอดการบวชป่า ($\bar{X} = 1.70$)

กลุ่มที่ 10 ด้านโภชนาการ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ การเลือก ปรุงแต่ง ประดิษฐ์ อาหารและยาได้เหมาะสมกับความ ต้องการของร่างกาย ($\bar{X} = 1.73$) การทำห้วกระป๋อง ($\bar{X} = 1.65$) การทำปลาร้า ($\bar{X} = 1.62$) การทำขนมสาลีและการผลิตอาหารและยาเป็นสินค้าเพื่อบริการและส่งออก ($\bar{X} = 1.54$)

กลุ่มที่ 11 ด้านการจัดการ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ การจัดการแก้ไขปัญหาความยากจน ($\bar{X} = 2.25$) การจัดการองค์กร กลุ่มแม่บ้านและการจัดการผู้เฒ่าคนชราในชุมชน ($\bar{X} = 1.68$)

ตารางที่ 8 ข้อมูลวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแบบจำลองแอชฮาร์

ด้านที่ 5 การตอบสนองของผู้เรียน

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. กิจกรรมการส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียน			
1.1 การอภิปรายและร่วมกันแก้ปัญหาในการทำงาน	3.33	1.17	มาก
1.2 การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ	3.64	1.04	มาก
1.3 การให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งต่างๆ	3.55	1.02	มาก
1.4 ผู้เรียนได้ทดลองก่อนปฏิบัติจริง	3.60	1.06	ปานกลาง
1.5 ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง	3.57	1.11	มาก
1.6 ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ทำรายงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.19	1.26	ปานกลาง
1.7 การให้ผู้เรียนคิดโครงการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.07	1.19	ปานกลาง
1.8 การพาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่	3.12	1.10	ปานกลาง
1.9 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผลงานผู้เรียน	2.88	1.31	ปานกลาง
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.25	1.21	ปานกลาง
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.34	1.08	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียน การปฏิบัติระดับมากอันดับแรก คือ การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมาคือ ผู้เรียนได้ทดลองก่อนปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 3.60$) และผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 3.57$) ในด้านผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) และในด้านผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ข้อมูลวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแบบจำลองแอชฮาร์
ด้านที่ 6 การประเมินผล

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. การแจ้งให้ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินผล เกณฑ์การประเมินผล	3.60	1.06	มาก
2. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การเรียนรู้	3.63	1.05	มาก
3. การวัดและประเมินผลจากผู้เรียน			
3.1 ผู้เรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	3.34	1.10	ปานกลาง
3.2 ผู้เรียนมีความสนใจมากขึ้น	3.36	1.08	มาก
3.3 ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับ ไปประกอบอาชีพได้	3.10	1.12	ปานกลาง
4. การประเมินการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			
4.1 ประเมินเนื้อหาหรือองค์ความรู้	3.19	0.97	ปานกลาง
4.2 ประเมินวิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชีวิตประจำวัน	3.25	0.99	ปานกลาง
4.3 ประเมินเนื้อหาที่เรียน	3.02	1.18	ปานกลาง
4.4 ประเมินสถานที่เรียน สิ่งอำนวยความสะดวก	2.65	1.36	ปานกลาง
5. นำผลการวัดและประเมินผล เป็นข้อมูลใน การพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน	3.18	1.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่า ในด้านการแจ้งให้ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินผล เกณฑ์การประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) ส่วนในด้านการวัดและประเมินผลจากผู้เรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้เรียนมีความสนใจมากขึ้น ($\bar{X} = 3.36$) และการปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรกคือ ผู้เรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ($\bar{X} = 3.34$) รองลงมาคือ ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ ($\bar{X} = 3.10$) ในด้านการประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการปฏิบัติระดับปานกลางทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ประเมินวิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 3.25$) ประเมินเนื้อหาหรือองค์ความรู้ ($\bar{X} = 3.19$) ประเมินเนื้อหาที่เรียน ($\bar{X} = 3.02$) และประเมินสถานที่เรียน สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 2.65$) และในด้านการนำผลการวัดและประเมินผลเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 10 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
1. ขาดการชี้แนะแนวทางในการวิเคราะห์	2.89	1.08	ปานกลาง
2. ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน	2.91	1.03	ปานกลาง
3. ผู้เรียนมีพื้นฐานครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษาที่แตกต่างกัน	2.52	1.26	ปานกลาง
4. ผู้เรียนมีความแตกต่างกันด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา	2.20	1.15	น้อย
5. ผู้เรียนไม่ให้ความสนใจในบทเรียน	2.33	1.18	น้อย

จากตารางที่ 10 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียนระดับปานกลางอันดับแรก คือ ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน ($\bar{X} = 2.91$) รองลงมาคือ ขาดการชี้แนะแนวทางในการวิเคราะห์ ($\bar{X} = 2.89$) และผู้เรียนมีพื้นฐานครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษาที่แตกต่างกัน ($\bar{X} = 2.52$)

ตารางที่ 11 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
1. ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้	2.46	1.22	น้อย
2. ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้	2.50	1.36	น้อย
3. ขาดการชี้แนะแนวทาง	2.57	1.29	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลางคือ ขาดการชี้แนะแนวทาง ($\bar{X} = 2.57$) และระดับน้อยอันดับแรกคือ ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้ ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.46$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 3 การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
1. ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการเลือกเนื้อหา หรือองค์ความรู้	2.58	1.20	ปานกลาง
2. ขาดแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจน	2.46	1.25	น้อย
3. ขาดการชี้แนะแนวทาง	2.57	1.25	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับปานกลางอันดับแรกคือ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการเลือกเนื้อหา หรือองค์ความรู้ ($\bar{X} = 2.58$) รองลงมาคือ ขาดการชี้แนะแนวทาง ($\bar{X} = 2.57$) ส่วนขาดแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเป็นปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.46$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
1. ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	2.40	1.18	น้อย
2. มีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	2.44	1.23	น้อย
3. ขาดการวางแผนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	2.35	1.27	น้อย
4. ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	2.36	1.43	น้อย
5. ชุมชนหรือผู้ประกอบการไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.48	1.49	น้อย
6. ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอ จังหวัด	2.61	1.48	ปานกลาง
7. ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ	2.86	1.39	ปานกลาง

จากตารางที่ 13 พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีปัญหาคและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลางอันดับแรกคือ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาคือ ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอ จังหวัด ($\bar{X} = 2.61$) ส่วนปัญหาและอุปสรรคข้ออื่นๆอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 14 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 5 การตอบสนองของผู้เรียน

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
1. ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียน	2.51	1.34	ปานกลาง
2. ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้	2.39	1.30	น้อย
3. ขาดการชี้แนะแนวทาง	2.36	1.39	น้อย

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลางคือ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.51$) ปัญหาและอุปสรรคระดับน้อยอันดับแรกคือ ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้ ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือ ขาดการชี้แนะแนวทาง ($\bar{X} = 2.36$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 6 การประเมินผล

(n = 202)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
1. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างแบบวัดและประเมินผล	2.26	1.27	น้อย
2. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ	2.16	1.18	น้อย
3. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกณฑ์การประเมินผล	2.06	1.21	น้อย
4. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการประเมินผล	2.17	1.24	น้อย
5. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรายงานผลการประเมิน	2.19	1.29	น้อย
6. ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้	2.08	1.25	น้อย
7. ขาดการชี้แนะแนวทาง	2.15	1.21	น้อย

จากตารางที่ 15 พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยทุกข้อเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างแบบวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 2.26$) ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรายงานผลการประเมิน ($\bar{X} = 2.19$) และไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการประเมินผล ($\bar{X} = 2.17$) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ตามรูปแบบจำลองแอชชัวร์ (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูแกนนำที่ได้รับรางวัลปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2546 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 409 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูแกนนำจำนวน 202 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ แล้วสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับฉลากตามบัญชีรายชื่อของครูแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ปีที่ได้รับรางวัล 2544 ถึง 2546 ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกรายการ เป็นมาตราประมาณค่า และเต็มค่า ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์ แบบสอบถามมี 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน เป็นแบบสอบถามเต็มค่า
- ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนตามแบบจำลองแอชชัวร์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

5. การตอบสนองของผู้เรียน

6. การประเมินผล

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ซึ่งพิจารณาใน 6 ด้าน ดังนี้

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน

2. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

5. การตอบสนองของผู้เรียน

6. การประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีในแต่ละเขต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีในแต่ละเขต ตลอดจนขอความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปรับด้วยตนเองโดยนัดวันเวลาในการขอรับแบบสอบถามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขต

3. ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถาม ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน แบบสอบถามทั้งหมด 202 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์ มาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอตามรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะวิเคราะห์ด้วยสถิติภาคบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์โดยหาค่า

ความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

3. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
4. ปัญหาและอุปสรรคการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : วิเคราะห์ตามแบบจำลองเอชซัวร์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูแกนนำที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสอนส่วนใหญ่ มีลักษณะดังนี้

- 1.1 เป็นเพศหญิง
- 1.2 มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี
- 1.3 วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี
- 1.4 ได้รับรางวัลครูแกนนำปีพุทธศักราช 2545
- 1.5 สาขาวิชาที่ได้รับรางวัลครูแกนนำ คือ สาขาวิชาภาษาไทย
- 1.6 ประสบการณ์ในการสอน อยู่ในช่วง 16 ปีขึ้นไป
- 1.7 ไม่เคยได้รับการอบรมหรือประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ทั้ง 11 กลุ่ม พบว่า มีการนำองค์ความรู้กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม มาใช้สอนมากกว่ากลุ่มอื่น และนำมาใช้ในวงชั้นที่ 3 มากที่สุด ซึ่งสรุปการใช้แต่ละกลุ่ม ได้ดังนี้ ส่วนข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก

กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้ในเรื่อง ประวัติบ้านเก่าห้อง มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ พิพิธภัณฑสถานเรือยาว

กลุ่มที่ 2 ด้านเกษตรกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การเลี้ยงสัตว์ มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การประกอบอาชีพในท้องถิ่น

กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การจักสาน มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การทำยาสมุนไพร

กลุ่มที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ยาจากสมุนไพร มาใช้สอนมากที่สุด

กลุ่มที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ยาเสพติด มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่ 6 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การบริหารกองทุนหมู่บ้านและสหกรณ์ออมทรัพย์

กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ดนตรีไทย มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ เพลงพื้นบ้าน

กลุ่มที่ 8 ด้านภาษาและวรรณกรรม ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มที่ 9 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง ศาสนาพุทธ มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ วันสำคัญทางศาสนา

กลุ่มที่ 10 ด้านโภชนาการ ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง การถนอมอาหารมาใช้สอนมากที่สุด

กลุ่มที่ 11 ด้านการจัดการ ครูแกนนำส่วนใหญ่ นำองค์ความรู้เรื่อง กลุ่มแม่บ้าน และการสงเคราะห์คนชรา มาใช้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ สหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้าน

ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์

ครูแกนนำมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ซึ่งสรุปแต่ละด้านได้ดังต่อไปนี้

ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน ครูแกนนำส่วนใหญ่ มีการวิเคราะห์ผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้เรียนระดับมากอันดับแรก คือ ความสนใจของผู้เรียน รองลงมาคือ พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามลำดับ และการนำผลการวิเคราะห์ผู้เรียนไปปฏิบัติระดับมากอันดับแรก คือ ด้านการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมา คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการเลือกเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่อง การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับดังนี้ คือ การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนทำการสอน นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียน และจุดประสงค์ที่นำมาปฏิบัติในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เกิด

กับผู้เรียนเพื่อพัฒนาเจตคติการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งนี้ยังนำองค์ความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของตนเอง

ด้านการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นครูแกนนำส่วนใหญ่คำนึงถึงประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาที่สอนในระดับมากรองลงมาคือ คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียน

บุคคลที่ครูแกนนำส่วนใหญ่ขอคำแนะนำ ปรีกษาในระดับมากอันดับแรก คือ ผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง รองลงมาคือ วิทยากรท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียน

สถานที่ที่ครูแกนนำส่วนใหญ่ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในระดับปานกลางทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง ห้องสมุดทั่วไป และเว็บไซต์ต่างๆ

ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในการดำเนินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมผู้เรียน ศึกษาเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น การติดตามผล เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก

เมื่อแบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 11 กลุ่ม พบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา พบว่า ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และในเรื่องความเชื่อของลัทธิทางศาสนาที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่ ความเชื่อแบบพุทธ และในเรื่ององค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 2 ด้านเกษตรกรรม พบว่า การปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรก คือ เกษตรกรรมชาติ รองลงมาคือ การทำเกษตรผสมผสาน การปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ การแก้ปัญหาด้านการผลิต รองลงมาคือ การแก้ปัญหาด้านการตลาด

กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม พบว่า การปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ การจักสาน รองลงมาคือ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัยและประหยัด และการรวมกลุ่มหัตถกรรม

กลุ่มที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน ยาจากสมุนไพร และการนวดแผนโบราณ

กลุ่มที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรกคือ การอนุรักษ์ น้ำ ดิน หิน แร่ธาตุต่างๆ รองลงมาคือ การอนุรักษ์ป่า ส่วนการปลูกป่าทดแทนมีการปฏิบัติระดับน้อย

กลุ่มที่ 6 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน พบว่า การปฏิบัติระดับปานกลาง คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ และการปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ สวัสดิการการประกันคุณภาพชีวิต รองลงมาคือ กองทุนช่วยเหลือคนชรา

กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม พบว่าการปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรก คือ การละเล่นพื้นบ้าน รองลงมา คือ นันทนาการ ส่วนการปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรกคือ ดนตรี รองลงมาคือ ทัศนศิลป์

กลุ่มที่ 8 ด้านภาษาและวรรณกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ วรรณกรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์ภาษาถิ่น

กลุ่มที่ 9 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี พบว่า มีการปฏิบัติระดับปานกลาง คือ ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา การปฏิบัติระดับน้อยอันดับแรก คือ การถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอนทางศาสนา รองลงมาคือ ถ่ายทอดการบวชป่า

กลุ่มที่ 10 ด้านโภชนาการ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ การเลือกปรุงแต่ง ประดิษฐ์อาหารและยาได้เหมาะสมกับความ ต้องการของร่างกาย การทำแนวระป่อง การทำปลาร้า การทำขนมสาลีและการผลิตอาหารและยาเป็นสินค้าเพื่อบริการและส่งออก

กลุ่มที่ 11 ด้านการจัดการ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ การจัดการแก้ไขปัญหาความยากจน การจัดการองค์กรกลุ่มแม่บ้าน และการจัดการผู้เฒ่าคนชราในชุมชน

ด้านการตอบสนองของผู้เรียน ในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียนการปฏิบัติระดับมากอันดับแรก คือ การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รองลงมาคือ ผู้เรียนได้ทดลองก่อนปฏิบัติจริง และผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ในด้านผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และในด้านผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการประเมินผล ในด้านการแจ้งให้ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินผล เกณฑ์การประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การ

เรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการวัดและประเมินผลจากผู้เรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้เรียนมีความสนใจมากขึ้น และการปฏิบัติระดับปานกลางอันดับแรกคือ ผู้เรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ รองลงมาคือ ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ในด้านการประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการปฏิบัติระดับปานกลางทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ประเมินวิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ประเมินเนื้อหาหรือองค์ความรู้ ประเมินเนื้อหาที่เรียน และประเมินสถานที่เรียน สิ่งอำนวยความสะดวก และในด้านการนำผลการวัดและประเมินผล เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ครูแกนนำส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ซึ่งสรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน ปัญหาและอุปสรรคในการวิเคราะห์

คุณลักษณะผู้เรียนระดับปานกลางอันดับแรก คือ ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน รองลงมาคือ ขาดการชี้แนะแนวทางในการวิเคราะห์ และผู้เรียนมีพื้นฐานครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษาที่แตกต่างกัน

ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนด

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่อยู่ในระดับปานกลางคือ ขาดการชี้แนะแนวทาง และระดับน้อยอันดับแรกคือ ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้ รองลงมาคือ 'ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ด้านการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคในการเลือกภูมิปัญญา

ท้องถิ่นระดับปานกลางอันดับแรกคือ 'ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการเลือกเนื้อหา หรือองค์ความรู้ รองลงมาคือ ขาดการชี้แนะแนวทาง ส่วนขาดแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเป็นปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย

ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ครูแกนนำส่วนใหญ่

มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลางอันดับแรกคือ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอ จังหวัด

ด้านการตอบสนองของผู้เรียน ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลางคือ

ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียน ปัญหาและอุปสรรคระดับน้อยอันดับแรกคือ ขาดเอกสารในการค้นคว้าหาความรู้ รองลงมาคือ ขาดการชี้แนะแนวทาง

ด้านการประเมินผล ครูแกนนำผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยทุกข้อเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่มี ความรู้ความเข้าใจในการสร้างแบบวัดและประเมินผล ไม่มี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรายงาน ผลการประเมิน ไม่มี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์ มีประเด็นสำคัญที่ได้นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสอนของครูแกนนำตามแบบจำลองแอชชัวร์ แบ่งเป็น 6 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน จากการวิจัยพบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนโดยคำนึงถึง ความสนใจของผู้เรียน พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ระยะเวลาการให้ความสนใจต่อบทเรียน อยู่ในระดับมาก และการนำผลการวิเคราะห์ผู้เรียนไปปฏิบัติในระดับมากด้าน การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การเลือกเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น การเลือกการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ข้อ 2 กล่าวว่าการจัดเนื้อหาสาระและการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539ก) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาของประเทศ และการกำหนดหลักสูตรสู่อุณหาคต ควรจัดตามสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด และจัดให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนในท้องถิ่นด้วย และสอดคล้องกับ รายงานการสัมมนาของนิสิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2534) เรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยพัฒนาการประถมศึกษาได้อย่างไร” ซึ่งได้สรุปวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถของผู้เรียน

ด้านที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จากการวิจัยพบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่อง การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับดังนี้ คือ การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนทำการสอน นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และจุดประสงค์ที่นำมาปฏิบัติในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อพัฒนาเจตคติการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง

นี่ยังนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ (2539) ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆของชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้เกี่ยวกับการรักษาโรคเบื้องต้น ตระหนักและยอมรับสิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีและสิ่งที่มีประโยชน์ของชุมชน สามารถปรับปรุงและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์ของชุมชน มีความรัก ความภาคภูมิใจ และเข้าใจบทบาทของตนที่มีต่อชุมชน และเพื่อให้สอดคล้องกับ จุดหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม รัก ประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม (กรมวิชาการ, 2544)

ด้านที่ 3 การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการวิจัยพบว่า ในการเลือก ภูมิปัญญาท้องถิ่นครูแกนนำส่วนใหญ่คำนึงถึงประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักสูตร และเนื้อหาที่สอนในระดับมาก รองลงมาคือ คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียน

บุคคลที่ครูแกนนำส่วนใหญ่ขอคำแนะนำ ปรีกษาในระดับมากอันดับแรก คือ ผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง รองลงมาคือ วิทยากรท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียน เหตุผลเพราะว่าครูผู้สอนเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเชื่อมั่นว่าผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีคุณค่าในท้องถิ่นดีกว่าผู้อื่น (กรมวิชาการ, 2542)

สถานที่ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของครูแกนนำส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง ห้องสมุดทั่วไป และเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากครูแกนนำในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น สถานศึกษา แหล่งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือสถานที่ที่มีมากมายหลากหลาย และใกล้ตัว สะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูล ห้องสมุดก็เช่นกัน จะมีอยู่ในโรงเรียนทุกโรงเรียนก็สะดวกสำหรับครูแกนนำในการศึกษาค้นคว้า ส่วนเว็บไซต์ต่างๆก็เป็นแหล่งความรู้ที่มีข้อมูลมากมายมหาศาลสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างดีอีกเช่นกัน

ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของรูปแบบจำลองแอชชัวร์ในการวางแผนการเลือกสื่อ คือ การเลือกสื่อที่มีอยู่แล้ว โดยเลือกให้ตรงกับลักษณะผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียน

ด้านที่ 4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า ครูแกนนำส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในการดำเนินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมผู้เรียน ศึกษาเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น การติดตามผล เตรียมวัสดุอุปกรณ์

เตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2524) ที่ได้กล่าวว่า ควรได้มีการจัด เตรียมสถานที่ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และ สื่อการสอนที่ต้องใช้ประกอบการบรรยาย หรือสาธิต ให้อยู่ในสภาพที่พร้อม และหลักการใช้สื่อ การเรียนการสอน ของ กิดานันท์ มลิทอง (2546) ได้กล่าวว่า ภายหลังที่ผู้สอนได้เลือกและตัดสินใจว่า จะใช้สื่อประเภทใดในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหาของ สื่อสิ่งนั้นได้ดีที่สุดผู้สอนจำเป็นต้องมีหลักในการใช้สื่อการสอนตามลำดับดังนี้ 1.เตรียมตัวผู้ สอน 2. เตรียมจัดสภาพแวดล้อม 3. เตรียมพร้อมผู้เรียน 4. การใช้สื่อ 5. การติดตามผล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประกอบ ใจมั่น (2539) พบว่า ในด้านการเตรียมการสอนโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ต้องมีการเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน และเตรียมการเรียนการสอน ล่วงหน้าก่อนการเรียนการสอนเสมอ ดังนั้นการที่ครูแกนนำมีการ เตรียมการก่อน จึงเป็นการวางแผนที่ดี และถ้ามีข้อผิดพลาดจุดใดสามารถแก้ไขได้ทันที ซึ่งเป็นไป ตามขั้นตอนการใช้สื่อในการสอนตามรูปแบบจำลองแอสซัวร์ ที่ว่า ผู้สอนจะต้องมีการเตรียมตัว ด้านเนื้อหาให้แม่นยำ มีการจัดเตรียมสถานที่ เตรียมตัวผู้เรียน ตลอดจนในเรื่องของการควบคุมชั้น เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นผู้เรียนมีความสนใจในสื่อที่น่าสนใจ จึงทำให้ผู้ เรียนเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหาของสื่อสิ่งนั้นได้อย่างดียิ่งในที่สุด

ด้านที่ 5 การตอบสนองของผู้เรียน จากการวิจัยพบว่า ในด้านการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการตอบสนองของผู้เรียนการปฏิบัติระดับมากอันดับแรก คือ การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รองลงมาคือ ผู้เรียนได้ทดลองก่อนปฏิบัติจริง และผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ในด้านผู้ เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และ ในด้านผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปาน กลาง สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2542) ได้พิจารณาความคิดเห็นของนักเรียน โดยให้นักเรียนฝึก ปฏิบัติ นับว่าเป็นการฝึกความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนเกิดภาคภูมิใจได้ และผู้เรียนมีความ กระตือรือร้นที่จะเรียน ซึ่งส่งผลให้มีความเจริญงอกงามทางปัญญาและความคิด คือ รู้จักคิด รู้จัก หาเหตุผล และรู้จักการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นไปตามขั้นการตอบสนองของผู้เรียนในรูปแบบจำลองแอสซัวร์ ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เปิดโอกาสให้มีการตอบสนอง และเมื่อผู้เรียนมีการตอบ สอนแล้วผู้สอนควรให้การเสริมแรงทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ ที่ถูกต้องหรือไม่อย่างไร

ด้านที่ 6 การประเมินผล จากการวิจัยพบว่า ในด้านการแจ้งให้ผู้เรียนทราบวิธี การประเมินผล เกณฑ์การประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการวัดและประเมินผล จากผู้เรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้เรียนมีความสนใจมากขึ้น และการปฏิบัติระดับปาน

กลางอันดับแรกคือ ผู้เรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ รองลงมาคือ ผู้เรียน นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ ในด้านการประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการปฏิบัติระดับปานกลางทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ประเมินวิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ประเมินเนื้อหาหรือองค์ความรู้ ประเมินเนื้อหาที่เรียน และประเมินสถานที่เรียน สิ่งอำนวยความสะดวก และในด้านการนำผลการวัดและประเมินผล เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2524) กล่าวว่า ครูผู้สอน ควรได้รับการประเมินผลความรู้ที่ได้รับจากวิทยากร โดยใช้วิธีการประเมินผลการเรียนการสอนโดยทั่วไป ซึ่งต้องใช้วิธีการประเมินหลายวิธีเพื่อตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนโดยดูจากจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประกอบ ใจมั่น (2539) พบว่า การประเมินการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประเมินผู้เรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสังเกต ระหว่างการเรียนการสอน เป็นไปตามขั้นตอนการประเมินในรูปแบบจำลองแอสซัวร์ คือ ในการประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ต้องมีการประเมินกระบวนการสอนว่าสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ทั้งในด้านผู้สอน สื่อการสอน และวิธีการสอน นอกจากนี้ยังต้องประเมินความสำเร็จของผู้เรียน และประเมินสื่อและวิธีการสอน โดยการให้ผู้เรียนมีการอภิปรายและวิจารณ์การใช้สื่อและเทคนิควิธีการสอนว่าเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้มีข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้าน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นสิ่งสำคัญ แต่ครูผู้สอนรวมถึงโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมิได้นำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การไม่รู้จักเลือกสื่อที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า จึงอาจมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับและเกิดประสบการณ์ตรงกับชีวิตจริงของผู้เรียน การจะใช้ข้อมูลให้เกิดประสบการณ์ตรงจะต้องเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพสนองความต้องการของผู้เรียน ตรงกับลักษณะผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียน จึงทำให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัด ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม รวมทั้งให้คำแนะนำแก่โรงเรียนในการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน หรือดำเนินการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า ครูแกนนำ มีปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในระดับปานกลาง เกือบทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จริญญาพร ชัยงาม (2545) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ศรีอุดม ภควณิช (2543) พบว่า ในการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบการใช้สื่อการสอนตามแบบจำลอง แอชชัวร์ มีปัญหามากที่สุดในเรื่องการประเมินผลการใช้สื่อ การสังเกตและวิเคราะห์ผลการตอบสนองของผู้เรียน ทั้งนี้จึงถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงและพัฒนาการวางแผนระบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนให้เหมาะสมกับครูแกนนำ ไม่ว่าจะด้าน การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตอบสนองของผู้เรียน และการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำนั้นเป็นระบบก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษา...ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับในเรื่องต่อไปนี้...(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มาตรา 27...ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูแกนนำมีความสนใจ ตื่นตัวในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้เป็นที่กว้างขวางมากขึ้น และเป็นบทพิสูจน์ว่าระบบการศึกษาของไทยมีการพัฒนาไปมากขึ้น โดยไม่ได้นำเข้าระบบการศึกษาจากตะวันตกซึ่งเป็นภูมิปัญญาสากลมาจัดการเรียนการสอนทั้งหมด แต่มีการปรับประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนมาจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นการนำความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และเป็นสิ่งที่ดีงามในท้องถิ่น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นความรู้ที่เกิดจากการสะสมสร้างสรรค์ สืบสานกันต่อมา และปรับประยุกต์ใช้ในแต่ละสมัย เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขกับความรู้ และภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาสากลที่ผสมกลมกลืนกันอย่างลงตัว ดังนั้นจึงจัดเป็นองค์ความรู้ที่ไม่สามารถละเลยหรือละทิ้งได้ เพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนครู แกนนำส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน ด้านการ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ครูแกนนำมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง ขาดการชี้แนะแนวทาง ด้านการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูแกนนำมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเลือกเนื้อหา หรือองค์ความรู้ ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ครูแกน นำมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ ส่วนในด้านการตอบสนองของผู้เรียน ครูแกนนำมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม การตอบสนองของผู้เรียน และในด้านการประเมิน ครูแกนนำมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง ไม่มี ความรู้ความเข้าใจในการสร้างแบบวัดและประเมินผล ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ส่งเสริม สนับสนุน ไม่ว่าจะด้านงบประมาณ การจัดฝึกอบรม ประชุมสัมมนา สร้างเครือข่ายครูแกนนำ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการวางแผนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจน การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้สนองต่อความต้องการของผู้เรียน เกิดประโยชน์ สูงสุดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ครูแกนนำควรจัดเตรียมเนื้อหา หรือองค์ ความรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามาร่วมพิจารณาในการวางแผน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนว่ามีความเหมาะสม ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา หรือองค์ความรู้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ และครูที่ไม่ใช่ครูแกนนำ ในทุกสังกัด ทุกเขตพื้นที่การศึกษาในโอกาสต่อไป

1. ควรศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามรูปแบบจำลองแอสซัวร์

3. ควรศึกษาวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามรูปแบบจำลองแอสซัวร์ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ, โรงเรียน. 2531. ที่ระลึกครบรอบ 90 ปี กระทรวงศึกษาธิการ. สุพรรณบุรี : โรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ.

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. 2539. แนวคิดจากการอภิปรายนำของผู้ทรงคุณวุฒิ., ในสรุปการประชุมสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์, หน้า 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กัลยานี ปฏิมาพรเทพ. วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2546. นักวิชาการศึกษา 7. สัมภาษณ์.

การประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, สำนักงาน. 2537. แผนปฏิบัติการประจำปี 2537. สุพรรณบุรี : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.

การประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, สำนักงาน. 2543. ทะเบียนครูแกนนำ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.

การประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2541. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2541. ศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา,

กิดานันท์ มลิทอง. 2543. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติพิศ ศิริสูตร. 2537. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมวิชาการ. 2539ก. สรุปผลการสัมมนา เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมวิชาการ. 2539ข. แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- กรมวิชาการ. 2539ค. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. 2542. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2534. การสัมมนาทางวิชาการ เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. ม.ป.ป. กึ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2541. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์ดี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. ผลการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2539 – 2540 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2546. คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ. 2543. ปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จังหวัดสุพรรณบุรี, สำนักงาน. 2535. บรรยายสรุปจังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี : สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี.
- จังหวัดสุพรรณบุรี, สำนักงาน. 2534. แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535- 2539). สุพรรณบุรี : สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2534. ภูมิปัญญาชาวบ้านมิติจรสแสงต่อการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา. เอกสารสรุปผลการสัมมนาของนิสิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยาพร ชัยงาม. 2545. วิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โดยแบบจำลอง ASSURE. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อีสัน เพรส.
- ชนิดา พิทักษ์สถิตย์. 2539. การผลิตการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยครูอุดรธานี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสัตตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ชลिया ลิมปิยากร. 2536. เทคโนโลยีการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์การพิมพ์,
ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2526 ก. การบริหารสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วัฒนา
พานิช.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 ก. เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร :
โอเดียนสโตร์.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 ข. เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ณัฐยา ทิพย์รัตน์. 2542. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ถิ่น "หนังตะลุง" ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ ทองไชย. 2542. สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการ
สอนวิชาสังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยา
นิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
- นันทสาร สีสลับและคนอื่นๆ. 2542. ภูมิปัญญาไทย. มศว ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ 2(2) : 18 – 19; มกราคม - มิถุนายน.
- นิคม ชมภูหลง. 2542. การสร้างและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิชาการงานและพื้น
ฐานอาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- นิตยา บุตรศรี. 2542. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
ต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยง บุญยะไวโรจน์. 2525. ปัญหาการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูพิบูล
สงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสัตตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประกอบ ไจมัน. 2539. การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. 2534. การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. 2543. การศึกษาคือปัจจัยที่ 5 (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/web-panom> 9 กันยายน 2545.
- พัชรา อิงคนินันท์. 2522. ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูระดับประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. 2543. แนวคิดบทบาทโรงเรียนกับการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น. สานปฏิรูป 2(23) : 83.
- พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ. 2542. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : รุ่งสาส์นการพิมพ์.
- ภัทรวดี อุดมมณฑล. 2545. การศึกษากำหนดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี สวยคำข้าว. 2538. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑิชา ชนะสิทธิ์. 2539. การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. 2537. การศึกษากำหนดภูมิปัญญาชาวบ้าน ในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รุ่ง แก้วแดง. 2541. ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
- รุ่ง แก้วแดง. 2542. ปฏิรูปการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
- รุ่ง แก้วแดง. 2543. คืบหน้าปัญญาไทย (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.drrung.com/page>
4 กรกฎาคม 2544.
- วิศิษฐ์ นาสารีย์. 2544. การศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิชา
ศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชาการ, กรม. 2539ก. สรุปผลการสัมมนาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ, กรม. 2539ข. แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ, กรม. 2539ค. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ, กรม. 2542. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ, กรม. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- วิชาการ, กรม. 2545. คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่ง
สินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วิชาการ, กรม. 2545. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์
การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วีรุธ มาษะศิริวานนท์. 2542. การบริหารภูมิปัญญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ศิริชัย กาญจนวาสี และคนอื่นๆ. 2540. การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทพรกานต์พับลิเคชั่น.
- ศรีอุดม ภควณิช. 2543. การพัฒนาระบบการใช้สื่อการสอนตามรูปแบบเครือข่าย สำหรับครู
เรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
โสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สาลินี เลิศอัชฌากร. 2544. การศึกษาการจัดการนิเทศครูเครือข่ายของครูแกนนำตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูแกนนำเพื่อเป็นครูต้นแบบปฏิบัติการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2544. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สกศ.
- เสน่ห์ บุญช่วย. 2539. สภาพปัญหา และความต้องการสื่อการสอนวิชาดนตรีของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สน วัฒนสิน. 2544. การศึกษานโยบายการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหมาย สว่างวัฒนาภักษ์. 2546. การศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเนียง สร้อยนาคพงษ์. 2535. รูปแบบการสอนการละเล่นพื้นบ้านชั้นก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- หรรษา ทับสี. 2533. ปัญหาในการสอนและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เล่ม 1.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อนนท์ หาญโกธธา. 2544. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของวิทยากรท้องถิ่นเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังกูล สมคะเนย์. 2535. สภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Edgar Dale. 1969. Audio-Visual Method in Teaching. 3 rd ed. New York : Holt Rinehart and Winston.

Heinich, Robert; Molenda, Michale; and Russel, James D. 1989. Instructional Media and the New Technologies Instruction. New York : John Wiley & Sons.

Heinich, Rober. and Others. 1996. Instructional Media and Technologies for Learning. New Jersey : Prentice-Hall.

Heinich, Rober. and Others. 1999. Instructional Media and Technologies for Learning. New Jersey : Prentice-Hall.

Kiffer, De E. Robert. 1965. Audio-Visual Instruction. New York : The center for Applied Research in education.

Yamane, Taro. 1973. Statistics : an introductory analysis. New York : Harper.

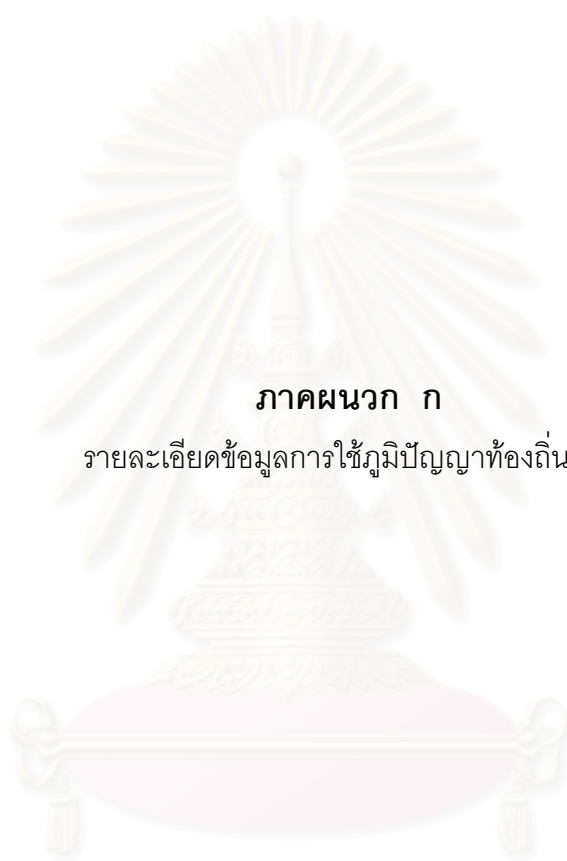

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายละเอียดข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน

ประเภท / กลุ่ม ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	องค์ความรู้/เนื้อหา ที่นำมาสอน	จำนวนครั้งที่ใช้ในการสอนแต่ละช่วงชั้นต่อภาค เรียน			
		ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ ที่ถ่ายทอดสืบต่อ กันมา	1. ประเพณีในท้องถิ่น				5
	2. ประวัติบ้านเก่าห้อง กันมา	10	2		
	3. พิพิธภัณฑสถานเรือยาว	6	2		
	4. นิทาน ตำนานใน ท้องถิ่น				3
	5. วัฒนธรรมวิถีชีวิต ไทยที่ปรากฏในวรรณคดี พื้นบ้าน				3
กลุ่มที่ 2 ด้าน เกษตรกรรม	1. การประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น			12	4
	2. การทำนา	4	1		
	3. การปลูกข้าว	2			
	4. การทำนาหั่ว	3			
	5. การเลี้ยงสัตว์	5	1	17	
	6. การเพาะพันธุ์พืชและ การขยายพันธุ์พืช	3	3	7	

ประเภท / กลุ่ม ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	องค์ความรู้/เนื้อหา ที่นำมาสอน	จำนวนครั้งที่ใช้ในการสอนแต่ละช่วงชั้นต่อภาค เรียน			
		ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มที่ 2 ด้าน เกษตรกรรม	7.การปลูกพืช ผัก ผลไม้ และไม้ประดับ	5		5	
	8.พืช		3		
	9.การทำเกษตรผสมผสาน			1	2
	10.การทำปุ๋ยชีวภาพ				7
	11.การปรับปรุงคุณภาพ ดิน				1
	12.การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ การบำบัดน้ำเสีย				1
กลุ่มที่ 3 ด้าน อุตสาหกรรมและ หัตถกรรม	1.การทอผ้า			10	2
	2.การเย็บหมอน			2	
	3.การตัดเย็บเสื้อผ้า				5
	4.การทอเสื่อ			2	
	5.การร้อยมาลัยด้วย ดอกกล้วย			4	
	6.การร้อยพวงมาลัย				2
	7.การทำริบบิ้น การทำชา สำหรับร้อยพวงมาลัย			1	
	8.งานมาลัยมุก			5	
	9.การทำดอกไม้		3	5	

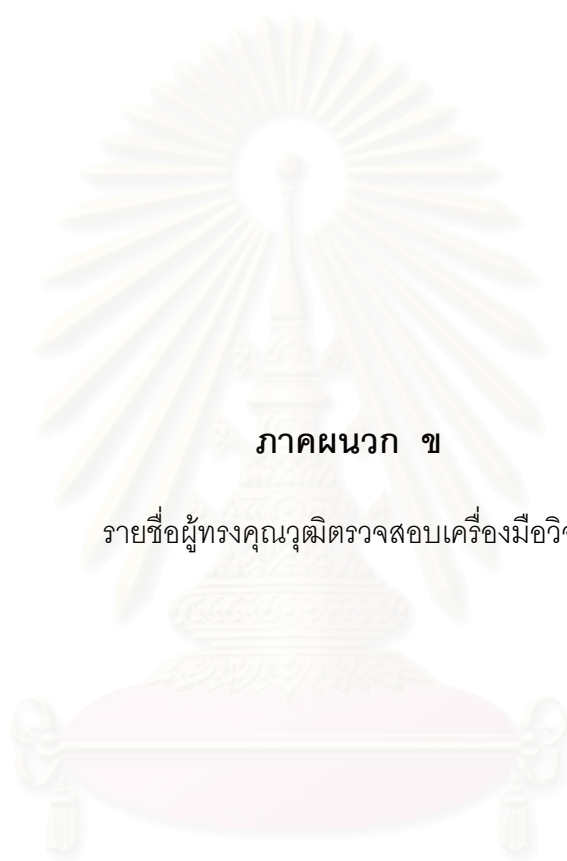
ประเภท / กลุ่ม ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	องค์ความรู้/เนื้อหา ที่นำมาสอน	จำนวนครั้งที่ใช้ในการสอนแต่ละช่วงชั้นต่อภาค เรียน			
		ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มที่ 3 ด้าน	10.การทำขนมไทย	1		2	4
อุตสาหกรรมและ หัตถกรรม	11.การจักสาน		5	16	
	12.การทำยาสมุนไพร			17	
	13.การทำน้ำยาล้างจาน		3		
	14.การทำไม้กวาดจาก ทางมะพร้าว			16	
	15.การทำอิฐบล็อก			2	
	16.การทำเตาถ่าน			1	
	17.ผลิตภัณฑ์เสริมรายได้				1
	18.การทำยาสีฟัน				1
	19.งานกระดาษ				4
	20.การตัดผม			3	3
กลุ่มที่ 4 ด้าน	37.การทำสิ่งประดิษฐ์ โครงการวิทยาศาสตร์				1
	1.การนวดเพื่อคลายเครียด				1
การแพทย์แผนไทย	2.ยาจากสมุนไพร				14

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเภท / กลุ่ม ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	องค์ความรู้/เนื้อหา ที่นำมาสอน	จำนวนครั้งที่ใช้ในการสอนแต่ละช่วงชั้นต่อภาค เรียน			
		ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มที่ 5 ด้าน การจัดการ ทรัพยากร	1.การทำปุ๋ย EM จากเศษ อาหาร			1	
	2.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม			6	
ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	3.ยาเสพติด	14	14	14	14
กลุ่มที่ 6 ด้าน กองทุนและธุรกิจ ชุมชน	1.การบริหารกองทุน หมู่บ้านและสหกรณ์ ออมทรัพย์				3
กลุ่มที่ 7 ด้าน ศิลปกรรม	1.การวาดภาพ ร้องเพลง	7			
	2.ดนตรีไทย	5	15	140	25
	3.เพลงพื้นบ้าน	1	1	80	
	4.ทัศนศิลป์				10
	5.การเดินกะลา	2			
	6.การทำผ้าบาติก		5		
	7.ดนตรีสากล			1	20
	8.ดุริยางค์ (คซากร)			1	
	9.ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องขุนช้างขุนแผน				6
	10.นาฏศิลป์ไทย			2	20
	11.การเขียนภาพลายไทย				2

ประเภท / กลุ่ม ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	องค์ความรู้/เนื้อหา ที่นำมาสอน	จำนวนครั้งที่ใช้ในการสอนแต่ละช่วงชั้นต่อภาค เรียน			
		ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มที่ 7 ด้าน ศิลปกรรม	12.การไหว้ครูก่อนเรียน ดนตรี – นาฏศิลป์	1	1	1	1
	13.วรรณคดีไทยในอดีต ที่ปรากฏร่องรอยของศิลปะ				1
กลุ่มที่ 8 ด้าน ภาษาและ วรรณกรรม	1.ประวัติความเป็นมาของ จังหวัดสุพรรณบุรี				2
	2.อิทธิพลของภาษาถิ่น ที่มีต่อภาษาไทย				1
	3.ภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสาร				20
กลุ่มที่ 9 ด้าน ปรัชญา ศาสนา และประเพณี	1.ประเพณีในท้องถิ่น				5
	2.บุคคลสำคัญในท้องถิ่น			2	
	3.วัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่น	1			
	4.ศาสนาพุทธ			35	
	5.วันสำคัญทางศาสนา				18

ประเภท / กลุ่ม ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	องค์ความรู้/เนื้อหา ที่นำมาสอน	จำนวนครั้งที่ใช้ในการสอนแต่ละช่วงชั้นต่อภาค เรียน			
		ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มที่ 9 ด้าน ปรัชญา ศาสนา และประเพณี	6.การปฏิบัติตนของ ชาวพุทธ 7.ตำนาน ความเป็นมา ของท้องถิ่น 8.ประวัติคลองสองพี่น้อง 9.สถานที่สำคัญในท้องถิ่น 10.การสวมมนต์หมู่ ทำนองสรภัญญะ		15		
กลุ่มที่ 10 ด้าน โภชนาการ	1.การถนอมอาหาร		5	3	
กลุ่มที่ 11 ด้าน การจัดการ	1.กลุ่มแม่บ้านและการ สงฆ์เคราะห์คนชรา 2.สหกรณ์ออมทรัพย์ หมู่บ้าน			2	1

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กิดานันท์ มลิทอง
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์สมเชาว์ เนตรประเสริฐ
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ สัจกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์กัลยานี ปฎิมาพรเทพ
นักวิชาการศึกษา 7
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

แบบคำขอต่างๆที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชฮาร์

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ คือ ครูแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โดย
แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน
- ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน ตามแบบจำลอง
แอชฮาร์
- ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ที่เกิดจากการสะสมขึ้นมา
จากประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคล สังคม และสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น อันได้แก่ วัด
ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งความรู้ และประสบ
การณ์ตรงของคนในท้องถิ่นที่ได้รับจากการทำงาน การประกอบกิจกรรมต่างๆ การเรียนรู้จากสิ่ง
แวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม เพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน
ซึ่งแบ่งออกเป็น 11 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดกันมา

คติ ความคิด และความเชื่อเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ปรากฏให้เห็นได้ในปัจจุบัน ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น บ่อเกิดแห่งความเชื่อต่างๆ สืบเนื่องมาจากความเป็นอยู่ของชุมชนในอดีตนั้น ดำรงชีวิตด้วยการปลูกพืชไว้กินเอง เลี้ยงสัตว์ไว้กิน และใช้งานผสมผสานกับการหาผลผลิตต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ ความรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ จึงมีมากกว่าชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับลัทธิทางศาสนา คือ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย จึงก่อให้เกิดความเชื่อแบบผี – พราหมณ์ – พุทธ ขึ้นมา ซึ่งส่วนผสมของความเชื่อเหล่านี้จะมีส่วนไหนมากกว่ากันนั้นขึ้นกับพื้นฐาน และพัฒนาการของชุมชนในแต่ละแห่งและแต่ละบุคคล

ความเชื่อแบบดั้งเดิมนั้นเกิดขึ้น สืบทอด และมีพัฒนาการมานานอันเป็นผลจากการพึ่งพาธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นความเชื่อที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติ และการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษในสิ่งที่บรรพบุรุษสังสมและถ่ายทอดไว้ให้ ดังจะพบได้ในชุมชนชนบทไทยในทุกภาคของประเทศไทย เช่น ชุมชนภูเขาจะมีความเชื่อในเรื่องผีป่า เจ้าป่าเทพารักษ์ ผู้ที่อยู่ตามพื้นราบก็มีความเชื่อในเรื่องของพระภูมิเจ้าที่ พระภูมินา การสู่ขวัญ การให้ความเคารพแก่ แม่โพสพ ผู้ที่อยู่ตามแม่น้ำ ริมทะเล มักจะเชื่อในเรื่องของแม่ย่านางเรือ เป็นต้น นอกจากนี้ ได้แก่ การไหว้ครู ครอบครู บูชาครู การตั้งศาลประกอบพิธีบวงสรวงต่างๆ

กลุ่มที่ 2 ด้านเกษตรกรรม

ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมชาติอันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

กลุ่มที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

กลุ่มที่ 6 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในด้านการสะสม และบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษาพยาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

กลุ่มที่ 7 ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

กลุ่มที่ 8 ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาคือภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

กลุ่มที่ 9 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อ

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณีบุญประเพณีข้าว

กลุ่มที่ 10 ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจน ผลิต เป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่ม ของทรัพยากรด้วย

กลุ่มที่ 11 ด้านการจัดการ ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของ กลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำตามแบบจำลอง แอชชัวร์ หมายถึง การนำองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนโดยวิเคราะห์ตาม แบบจำลองแอชชัวร์ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. การตอบสนองของผู้เรียน
6. การประเมินผล
7. ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย \surd ลงใน () ที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริง

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ () ต่ำกว่า 31 ปี () 31 - 35 ปี
() 36 - 40 ปี () 41 - 45 ปี
() 46 - 50 ปี () 51 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
() ปริญญาโท () สูงกว่าปริญญาโท
4. ปี พ.ศ. ที่ได้รับรางวัลครูแกนนำ () 2544 () 2545 () 2546
5. สาขาวิชาที่ได้รับรางวัลครูแกนนำ () ภาษาไทย () คณิตศาสตร์
() วิทยาศาสตร์ () นาฏศิลป์
() การงานพื้นฐานอาชีพ () ก่อนประถม
() สิ่งแวดล้อม () ดนตรี
() ศิลปศึกษา () คอมพิวเตอร์
() พลศึกษา () นุรณการ
() ภาษาอังกฤษ () จริยธรรม
() สังคมศึกษา () เกษตรกรรม
() คหกรรม () เนาะแนว
() อื่นๆ (ระบุ).....
6. ประสบการณ์ในการสอน () 1 - 5 ปี () 6 - 10 ปี
() 11 - 15 ปี () 16 ปีขึ้นไป
7. ท่านเคยได้รับการอบรม หรือประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

ในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

() เคย () ไม่เคย

ถ้าเคย กรุณาให้รายละเอียดต่อไปนี้

ครั้งที่	ปี พ.ศ. ที่อบรม	จำนวนวันที่อบรม	หน่วยงานที่จัดอบรม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					ไม่ได้ปฏิบัติ
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
2. บุคคลที่ท่านได้ขอคำแนะนำปรึกษา						
2.1 ผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง
2.2 วิทยากรท้องถิ่น
2.3 ผู้บริหารโรงเรียน
2.4 เพื่อนครูในโรงเรียน
2.5 ศึกษานิเทศก์
2.6 นักเรียน
2.7 เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น
2.8 อื่นๆ (ระบุ).....
3. สถานที่ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม						
3.1 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง
3.2 ห้องสมุดทั่วไป
3.3 พิพิธภัณฑ์
3.4 เว็บไซต์ต่างๆ
3.5 อื่นๆ (ระบุ).....
4. ค้นคว้า รวบรวมองค์ความรู้

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					ไม่ได้ปฏิบัติ
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
<p>การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน</p> <p>1.การดำเนินการในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน</p> <p>1.1 ศึกษาเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>1.2 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์</p> <p>1.3 เตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก</p> <p>1.4 เตรียมผู้เรียน</p> <p>1.5 เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน</p> <p>1.6 การติดตามผล</p> <p>2. ท่านได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไปนี้ในการสอนมากน้อยเพียงใด</p> <p><u>กลุ่มที่ 1</u> ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา</p> <p>1.1 การประกอบพิธีกรรม</p> <p>1.2 ความเชื่อของลัทธิทางศาสนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบพุทธ - แบบพราหมณ์ - แบบผี - องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา - อื่นๆ (ระบุ)..... <p><u>กลุ่มที่ 2</u> ด้านเกษตรกรรม</p> <p>2.1 การทำเกษตรผสมผสาน</p> <p>2.2 เกษตรธรรมชาติ</p> <p>2.3 แก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด</p> <p>2.4 แก้ปัญหาด้านการผลิต</p> <p>2.5 ปรับใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสมกับการเกษตร</p> <p>2.6 อื่นๆ (ระบุ).....</p>						

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศศิธร ทศเกษร เกิดวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2516 มีภูมิลำเนาอยู่
จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2)
วิชาเอก การศึกษาปฐมวัย วิชาโท ศิลปศึกษา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และได้ศึกษาต่อ
ในระดับปริญญาโท สาขาวิชาสัตตทัศนศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545 ปัจจุบันรับราชการครู ดำรง
ตำแหน่ง ค.ศ.1 โรงเรียนวัดหนองสะเดา อำเภอสามชุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สุพรรณบุรี เขต 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย